

Ponedjeljak, 10. mart 2003.

Svedok Melika Malešević

Svedok Milosav Đorđević

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.04 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok se ne odnosi na Hrvatsku. To je svedok koji se bavi jednim aspektom optužnice koja se odnosi na Bosnu. Ona je prvobitno pozvana da bude svedok u vreme kada smo imali pauzu u našem rasporedu i to je izazvalo izvesne probleme. S obzirom da je ona došla da svedoči, mi smo procenili da je bolje da ona ostane na spisku, kao što je bilo predviđeno. Ona je ostala ovde tokom proteklih nekoliko dana tako da je sada spremna da dođe i svedoči. Kao što možete videti, gospodin Aga (Agha) će mi pomagati danas prilikom njenog svedočenja. Vi imate pred sobom njen rezime kao i neke od dokaznih predmeta. Na žalost, kompjuterski sistem nam ne funkcioniše, tako da nećemo moći da ih stavljamo na grafoskop.

SUDIJA MEJ: Molim da svedok da svečanu izjavu. Molim vas pročitajte naglas to šta piše na kartici koju ste dobili.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izgleda da imamo problema sa prevodom. Gospođo, molim vas ponovite, jer prevodioci nisu mogli da vas čuju, imali su tamo nekih problema sa tehnikom.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvinjavam se, molim vas da počnete od početka, imamo zaista probleme sa tehnikom.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala. Izvolite sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas, recite nam vaše ime i prezime?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Melika Malešević.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospođo Malešević, problemi nemaju nikakve veze sa vama, već sa tehničkom opremom. Gospođo Malešević, da li ste rođeni i odrasli u Jajcu u Bosni i Hercegovini i da ste tamo živeli do oktobra 1992. godine, tačnije do 28. oktobra 1992. godine kada ste otišli sa hiljadama drugih, u vreme kada su vojnici Vojske Republike Srpske zajedno sa paravojnim snagama zauzeli Jajce?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste otišli u Travnik, a zatim u Kreševo, područje u kojem je bilo većinsko hrvatsko stanovništvo i tamo ste bili zatočeni zajedno sa Bošnjacima i Srbima? Časni Sude, neću se baviti paragrafom 3 iz ovog rezimea, svrha svedočenja ove svedokinje su pitanja koja se pominju u paragrafu 4, ili se barem neću baviti prvom rečenicom u paragrafu 3. Vi ste razmenjeni u martu 1993. godine i onda ste otišli u Sarajevo preko Visokog. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Razmjenjena sam u martu 1994. Otišla u Visoko, zatim u Sarajevo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Odmah ste počeli da radite za jedno preduzeće, ali ste se takođe angažovali u jednoj nevladinoj organizaciji koja se bavila ženama izbeglicama i onda ste postali jedna od glavnih figura u jednom telu o kojem ćete nam nešto više reći, a to je Savez logoraša Bosne i Hercegovine.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je osnovan taj savez i u koju svrhu?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Savez je osnovan 25. avgusta 1996. godine. Formiran je na inicijativu već formiranih opštinskih udruženja i kantonalnih saveza. Da bi se podaci koji se prikupljaju na terenu mogli sistematizovati i stvoriti jedna odlična baza podataka, namjetnula se potreba za formiranjem Saveza.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vreme osnivanja saveza, da li su pojedinačni savezi ili udruženja bivših logoraša koji su već postojali, da li je zapravo stvaranje ovog saveza u kojem ste vi bili pomoglo da se integrišu sva ta tela i onda su stvorena i određena podtela, odnosno podsavezi ovog Saveza logoraša?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Prije stvaranja Saveza logoraša Bosne i Hercegovine bilo je formirano nekoliko općinskih udruženja koji su radili na određenom lokalitetu. Zatim su formirana dva kantonalna saveza koja su opsluživala potrebe kantona. Da bi pokrili cijelo područje Bosne i Hercegovine, da bi mogli raditi koordinirano i sistematski prikupljati podatke, tada smo formirali Savez, nakon čega smo krenuli intenzivno u formiranje općinskih udruženja i kantonalnih saveza. Također, formirali smo regionalna udruženja općina koje su bile raseljene kao i određen broj udruženja u dijaspori.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, putem ovog svedoka ćemo uvesti devet dokaznih predmeta. Da li možemo da dobijemo broj za celu fasciklu, a onda da označavamo dokazne predmete tabulatorima, ako je to prihvatljivo za Sud?

sekretar: Ovo će biti dokazni predmet Tužilaštva 104.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Molim da Pretresno veće, sada pogleda tabulator 1, da se pred svedoka stavi verzija na BHS-u, a verzija na engleskom da se stavi na grafoskop. Gospođo Malešević, da li je ovo statut Saveza logoraša, jedan detaljan dokument u kojem ima 68 članova?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Ovo je temeljni akt Saveza logoraša u Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, ovo je dokument na koji možemo da se pozivamo kada budemo postavljali pitanja svedokinji. Ja ću sada samo da ukažem na četiri dela ovog dokumenta. Molim da poslužitelj stavi na grafoskop treću stranu, odnosno član 11. Gospođo Malešević, ako

budete pogledati član 11 i pratili verziju na BHS-u, da li su programski ciljevi i zadaci Saveza identifikovani kao: "obedinjavanje i koordiniranje rada i aktivnosti opštinskih udruženja, kantonalnih i regionalnih saveza i udruženja"?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo član 12, na strani 4 vidimo da se definiše članstvo u udruženju, opštinska, gradska, kantonalna, regionalna udruženja i savezi, aktiv žena logoraša sa područja Bosne i Hercegovine i zajednice logoraša u inostranstvu. U članu 13. se kaže sledeće: "Savez je potpuno otvorena asocijacija za pristupanje svih udruženja bivših logoraša i to na potpuno ravnopravnoj osnovi", i onda se postavljaju uslovi za postajanje članice saveza. Da li je to tačno?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospođo Malešević, mislim da ste vi hteli nešto da dodate u vezi sa članom 12, a ja sam produžio dalje. Da li ste hteli nešto da dodate?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Pa ja sam htjela samo da kažem da članice Saveza su udruženja općinska, gradska, kantonalna, regionalna i udruženja zajednica u dijaspori i aktiv žena, preko kojih se učlanjuju pojedinačni članovi. To je radi lakšeg koordiniranja i objedinjavanja podataka. Samo toliko da pojasnim član 12, jer preko ovih naših članica pojedinačno se postaje član Saveza logoraša Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da sada pogledamo stranu 5, član 16 koji kaže sledeće: "Član saveza putem matičnog udruženja može da bude svaki bivši logoraš, građanin Bosne i Hercegovine koji je u toku agresije na Bosnu i Hercegovinu bio prisilno odveden i zatvoren u logore ili zatvore. Član saveza može da bude i strani državljanin koji je bio zatočen u agresorskim logorima i zatvorima u Bosni i Hercegovini". Da li se time daje ukratko definicija članova vašeg saveza?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

prevodioci: Prevodioci vas mole da govorite malo glasnije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li postoji mogućnost da i pojedinci i udruženja budu članovi Saveza?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Članice saveza su udruženja koja imaju status pravnog lica putem kojih se učlanjuju pojedinci, moram da pojasnim to. U općinskim udruženjima se vrši registracija učlanjenja pojedinaca u Savez logoraša. To je radi lakšeg koordiniranja, objedinjavanja podataka. Tako da članovi pojedinci su članovi Saveza putem naših članica koje su ovdje u članu, kroz članice regulisani.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledaćemo i informacije koje vi dobijate od vaših članova. Zbog toga nas interesuje struktura saveza i zbog toga ćemo sada da pogledamo tabulator 2, istog dokaznog predmeta 404, koji se sastoji od četiri strane, možemo da brzo prođemo kroz njih. Molim da se prva strana stavi na grafoskop. Vidi se da Savez logoraša ima kantonalne saveze i oni su navedeni u levoj koloni, Una - Sana kanton, zatim centralni kanton Sarajevo, Srednjobosanski kanton, Tuzlanski kanton, Neretvanski, Zenica - Doboj. Zatim u sredini imamo regionalna udruženja u Republici Srpskoj, Bosanska Krajina, severna Bosna, severoistočna Bosna, istočna Bosna, istočna Hercegovina i zatim zajednica udruženja u inostranstvu: Finska (Finland), Švedska (Sweden), Nemačka (Germany). Dakle, da li je to prva podela sastava Saveza logoraša?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To su direktne članice Saveza logoraša Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da bismo jasnije shvatili na koji način se pokriva teritorija, preći ćemo na sledeću stranu koja se bavi regionalnim udruženjima u Republici Srpskoj. Vidite da su ovde navedena razna regionalna udruženja u Bosanskoj Krajini, severnoj Bosni i tako dalje. Dalje je navedeno, recimo pod severoistočnom Bosnom, kolona 9, imamo Bijeljину, Bratunac, Srebrenicu, Vlasenicu, Zvornik. Na sledećoj strani imamo kantonalna tela i prikaz na koji način su tu pokrivena područja, navedena su imena područja, ali neću da ih čitam pojedinačno. I konačno, na četvrtoj strani imamo regionalnu pokrivenost udruženja u inostranstvu, recimo, Nemačka je podeljena između pet različitih udruženja, Švedska tri, Finska dva. Da li je to tačno, gospodo Malešević?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I na kraju, mislim da ne treba da Pretresno veće provodim kroz bilo koji deo, ili možda ipak samo kroz par delova. Želim da se pozabavimo samo sa dva stava. Ako pogledamo prvu stranu, to su prav-

ila o utvrđivanju statusa logoraša. Možemo da pređemo na sledeću stranu, hvala. U članu 4 se na primer kaže: "Vođenje postupka, utvrđivanje i priznavanje statusa logoraša u stalnoj je nadležnosti matičnog udruženja logoraša". Zatim se u članu 5 kaže: "Licu koje poseduje valjan dokument izdat od strane nadležne službe Međunarodnog komiteta crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross), Državne komisije za razmenu, nadležnog organa međunarodne zajednice, nadležnog civilnog organa vlasti, nadležnog vojnog organa o prisilnom boravku u logorima, status logoraša utvrđuje se na osnovu jednog od tih akata". Dakle, tu se navode organi koji mogu da utvrde status logoraša. U članu 7, se govori o licima koji nemaju takav dokument i okolnostima pod kojima se utvrđuje njihov status. I onda, ako nastavimo dalje, u članu 8, se govori o ljudima koji nemaju dokument nadležnih organa ili svedoke koji bi mogli da potvrde da su bili logoraši. Dakle, ovo su različita pravila, gospođo Malešević, kojima se pokriva položaj različitih ljudi koji tvrde da su bili logoraši i za koje postoje različite vrste materijala koji podržavaju tu njihovu tvrdnju. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam se. Izvolite, nastavite.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Htjela samo samo da kažem, najjednostavniji način je ukoliko logoraš poseduje navedeni certifikat ili pak da ima dva svjedoka koja su u vrijeme dok je on bio zatočen bili zajedno sa njim i posjeduju taj certifikat. Član 8, je član koji reguliše ostvarivanje statusa logoraša koji niti imaju certifikat niti imaju svjedoke. Ovaj član je razrađen naknadno i moram da pojasnim. Pored ove opširne izjave koju podnosioc zahtjeva mora da dostavi općinskom udruženju, općinsko udruženje je dužno da pribavi ostale činjenice sa područja općine, od relevantnih vladinih i nevladinih organizacija, da je zaista to mjesto koje se navodi u iskazu podnosioca i bilo mjesto zatočenja. Nakon toga, izvršni odbor općinskog udruženja donosi odluku da se to mjesto priznaje za logor, odnosno mjesto zatočenja. Takvu odluku dostavlja Savezu logoraša na osnovu koje može da se izda valjan dokument.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. A sada da pređemo na tabulator 4. Gospođo Malešević, možda bi bilo dobro da pogledate ovaj dokument na grafoskopu. Molim da se pred svedoka stavi verzija na BHS-u, a na grafoskop verzija na engleskom. Pretpostavljam da ćete moći da nam pomognete i pokazivačem pokažete, ako bude bilo potrebe, da bi nam

objasnili čitav postupak utvrđivanja statusa logoraša. Ako možete brzo da prođete kroz to, uzmite pokazivač koji vam daje poslužitelj i pokažite nam, ne na ekranu već na dokumentu koji se nalazi levo od vas na grafoskopu, objasnite šta nam ustvari govori ovaj dijagram.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ovaj dijagram predstavlja naš Pravilnik o utvrđivanju statusa logoraša. Lice koje želi da utvrdi status logoraša dužno je da, zapravo obavezno je da ima certifikat, dvije slike...

SUDIJA MEJ: Prevodioci vas mole da malo usporite i govorite u mikrofon.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Lice koje želi da podnese zahtjev koje želi da utvrdi status logoraša, shodno Pravilniku o utvrđivanju statusa, dužno je da posjeduje certifikat ili dva svjedoka, sa sobom treba da ponese dvije slike, izjavu i da se javi u općinsko udruženje. Ja se izvinjavam, mogu li koristiti na grafoskopu bosanski tekst? Ne mogu ovako da pratim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Naravno. Pošto mi ne govorimo BHS, mi možemo da pratimo verziju na engleskom jeziku. Ja ću zamoliti da se engleska verzija nakon vašeg objašnjenja stavi na grafoskop. Izvolite, nastavite.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Podnosilac zahtjeva koji želi da utvrdi status dužan je da, prije nego što dođe u općinsko udruženje, sa sobom ponjeti certifikat ili povesti dva svjedoka, posebnu pisanu izjavu i dvije fotografije. Općinsko udruženje, u općinskom udruženju ovlašteno lice pregleda dokumente, daje mu prije svega da popuni zahtjev za, da dobrovoljno želi da postane član Saveza logoraša, gleda certifikat, popunjava mu lični karton, zapravo to je karton u koji se unose lični podaci, dosije, zatim popunjava dosije, dosije je temeljni akt na osnovu koga se vrši utvrđivanje statusa i uzima dvije fotografije. Nakon toga zahtjev, certifikat, lični karton, dosije logoraša temeljito pregleda ovlašteno lice i daje na uvid predsjedniku općinskog udruženja koji vrši kontrolu i potpisuje zahtjev i upućuje ga kantonalnom savezu. Kantonalni savez takođe vrši kontrolu predmeta i kad utvrdi da je u redu, dostavlja ga uz pisani zahtjev Savezu logoraša da izda uvjerenje podnosiocu zahtjeva. U Savezu se vrši poslednja kontrola. U Savezu logoraša se zadržava dosije i izjava, a certifikat se vraća u kantonalni i izdaje se uvjerenje u četiri primjerka. Zatim Savez logoraša vraća kantonalnom savezu tri primjerka, lični karton, zahtjev, certifikat i jednu fotografiju. Kantonalni savez zadržava jedno uvjerenje, ostalo vraća u općinsko udruženje nakon čega ovlašteno lice uz potpisano uvjerenje izda-

je podnosiocu zahtjeva člansku karticu i daje jedan primjerak uvjerenja. U općinskom udruženju ostaju zahtjev, certifikat, lični karton i jedan primjerak uvjerenja. To bi bio postupak za utvrđivanje statusa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da poslužitelj sada stavi verziju na engleskom na grafoskop za one koji gledaju putem ekrana. Gospođo Malešević, da sada rezimiramo ono šta ste vi objasnili na ovom grafikonu. Koliko puta se proverava informacija koju daje podnosilac zahteva?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Informacija koju daje podnosilac zahtjeva četiri puta se provjerava prije nego što se izda uvjerenje o statusu logoraša.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada ćemo da se pozabavimo tabulatorom 5, molim da se verzija na BHS-u stavi pred svedokinju, a verzija na engleskom na grafoskop. Da li je ovo dokument koji podnosilac zahteva mora da popuni?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Ovo je temeljni dokument za utvrđivanje statusa logoraša i svaki podnosilac zahtjeva dužan je da popuni i odgovori na pitanja postavljena kroz ovaj upitnik.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Recite nam otprilike koliko tu ukupno ima pitanja?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ovaj dosije sadrži 58 osnovnih pitanja i 275 podpitanja, ukupno 333 pitanja. Na prvoj strani su lični podaci, vrlo opširni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, ne pitam vas sada za detalje, sudije to mogu i sami da pogledaju, nego molim vas da pogledamo sada stranu broj 7. Pri dnu strane 7, ovde vidimo mesto na kojem piše: "Način i vrste zlostavljanja u logorima". U vreme kada ste pripremali ovaj dosije, da li je identifikovano nekih 20 načina zlostavljanja, odnosno maltretiranja u logorima za koje ste imali razloge da verujete da će na njih ukazati podnosioci? Vidite ih nabrojane ovde. To je strana 7, pri dnu.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako sada odemo na kraj ovog dela, to je tabulator broj 5, engleske verzije, naći ćete i stranu sa izjavom, to je ERN broj 2298938, molim da se to stavi na grafoskop. Gospođo Malešević, kao rezultat vašeg rada sa ljudima koji su podnosili ove materijale i koji su zatim bili

provereni na način koji ste upravo opisali, da li ste vi identifikovali nekih 63 načina zlostavljanja koje su naveli ljudi koji su postali članovi vašeg Saveza?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Ja moram da kažem da prvu informaciju o načinu mučenja i ubijanja dobijam čitajući izjave i dosije logoraša. Potom tu informaciju prosljeđujem u Centar za istraživanje dokumentacije u kome rade naučni saradnici i oni to ugrađuju u naš katalog, zapravo ovaj spisak, tako da smo došli do 63 različita načina mučenja. Ovo su podaci kojima raspolažemo unazad mjesec dana. Na žalost, mislimo da ovaj spisak nije konačan, svakim danom se nešto novo otkriva u tim metodama zlostavljanja. Ja bih ovdje još naglasila da za sve navedene oblike u ovom spisku postoji i relevantna dokumentacija i živi svjedoci koji to mogu da posvjedoče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo na neke ekstremnije primere. U prvom delu, nazvanom "Ubistva" vidimo da se tu nalazi odsecanje glave ubijenom logorašu ili pečenje logoraša na ražnju, to su brojevi 14 i 15. Pod naslovom "Mučenja i fizička maltretiranja", to je broj 16, odsecanje delova tela motornom testerom, broj 21, otkidanje genitalija logorašima od strane zločinaca, prisiljavanje logoraša da jedni drugima otkidaju genitalije. To su neki od primera. Broj 25, prisiljavanje logoraša da jedu delove svoga tela, broj 27, puštanje životinja da masakriraju logoraše, broj 31, stavljanje soli na rane koje su potom zašivane; broj 34, seksualno zlostavljanje muškarača, masovno; broj 36, seksualno zlostavljanje dece; broj 42, vađenje organa, broj 44, prisiljavanje logoraša da jedu izmet. Pod naslovom "Psihološka maltretiranja" broj 51, rušenje verskih i kulturnih objekata, broj 55, ustupanje logoraša meštanima za prisilni rad, odnosno ropstvo u uobičajenoj terminologiji, broj 57 i 58, organizovanje ili dozvoljavanje masovnih silovanja, otvaranje mesta za masovno silovanje žena, broj 63, prisilno pokrštavanje. Dakle, ovo je jedan veliki spisak raznih oblika maltretiranja koji je nastao na temelju materijala koji su vama stavljeni na uvid?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Naravno, vaše informacije detaljno iznose ne samo ono šta se dogodilo nego identifikuju i mesta gde se to dogodilo. Pogledajmo sada, molim vas, dokazni predmet broj 6. Časni Sude, nisam siguran da su vaši dokazni predmeti označeni na isti način kao i moji. Imate li kolor kopije? Da, mislim da moram da vam dam kolor kopije, biće vam tako lakše da ih koristite, ali evo, sada ćemo da pogledamo ovu kopiju na

grafoskopu. Broj je ovde, a boje ovde. Dakle, krugovi plave boje označavaju lokaciju sa jednim logorom, žuti romb označava pet logora, a kvadrat označava lokaciju na kojoj je bilo 10 logora. Dakle, dokument govori sam za sebe. Ako to ostavimo po strani, recite nam, koliko je ukupno bilo zatočeničkih objekata koje ste vi uspjeli da identifikujete i na temelju kojeg broja evidencija ste vi dobili tu informaciju?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja ću da kažem da na području Bosne i Hercegovine smo evidentirali 651 logor. Evidentiranje logora smo vršili na osnovu izjave, dosijea i naravno, provjeravajući sve te navode, tako da smo došli do tog broja 651 logor u Bosni i Hercegovini. A na karti ispred mene su logori koji su bili pod srpskom kontrolom. Njih je bilo 520. Sve je to provjereno i sve smo radili na osnovu izjava živih svjedoka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko izjava živih svjedoka ste koristili za to?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, mi imamo zapravo 35.000 članova koji su odmah po formiranju Saveza logoraša dali opširne izjave, opise događanja, broj zatočenja na području jedne općine, kantona i tako dalje. To je bila prva naša informacija o postojanju logora. Zatim putem dosijea i izjava, ovaj dokument koji smo malo prije vidjeli, on zaista daje sliku određenog mjesta zatočenja gdje su bili, pod čijom kontrolom, koliko je ljudi prošlo i tako dalje. Na osnovu tih izjava mi smo došli do ovih podataka. Trenutno u Savezu logoraša imamo 7.034 ispunjenih dosijea i izjava. Međutim, veliki broj se nalazi još u općinskim i kantonalnim udruženjima koje nismo u mogućnosti preuzeti zbog toga što nemamo adekvatan prostor i zbog čuvanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na osnovu evidencije koju ste analizirali, koliki je minimalan broj, prema vašim proračunima, nesrba koji su bili zatvoreni u 520 objekata pod kontrolom Srba, odnosno bosanskih Srba?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: U ovom momentu ne mogu da kažem, ali moram da naglasim da je istraživanje u toku. Mi intenzivno prikupljamo podatke, ali u svakom slučaju može da se kaže da je bilo preko 100.000, prema onim informacijama kojima do sada raspoložemo. Međutim, taj broj ćemo vjerovatno utvrditi u neko vrijeme, kad se steknu uslovi da možemo da objedinimo sve podatke i kad budemo imali prave informacije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Upravo sam se setio da sam zaboravio da vas pitam o kojem vremenskom periodu mi govorimo?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Od 1992. do 1995. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Brojevi do kojih ste vi došli, da li se one poklapaju ili se razlikuju od brojeva koje su dale organizacije poput *Amnesty International* ili Helsinki voč (Helsinki Watch)?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja bih ovo malo pojasnila. Mi smo formirani 1996. godine. Međutim, od 1992. godine djeluju mnoge organizacije, čak i državne, kao državna Komisija za prikupljanje činjenica o ratnom zločinu, mnoge druge nevladine organizacije, pojedinci, novinari koji su plasirali informaciju da je 200.000 ljudi bilo zatočeno u Bosni i Hercegovini. Možda je taj broj i veći. Međutim, mi smo samo naslijedili tu cifru od 200.000 i mislimo da je to možda i realno, ali o tome sad ne mogu govoriti dok se ne sprovede istraživanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator broj 7, dokaznog predmeta 404. Ovo je dokument koji će postati deo ovog spisa, ne moramo da se njime detaljno bavimo. Da li ste vi pripremili spisak zatočeničkih objekata pod srpskom kontrolom? Ovde na prvoj strani možemo da vidimo, na primer, 10 objekata koje ste u tom periodu identifikovali u Banja Luci ili niže dole, 15 objekata u Bijeljini. Ako pogledamo poslednju stranu videćemo da je, dakle, ukupan broj 520, broj koji ste spomenuli maločas u vašem iskazu.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Da, ovaj spisak smo napravili u Centru za istraživanje i dokumentaciju na osnovu izjava kojima smo raspolagali i za sve navedene logore imamo određenu dokumentaciju i naši članovi koji su spremni više o tome da daju pojedinačne informacije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada ponovo tabulator broj 5, molim vas. Tabulator broj 5, izvinjavam se, nešto sam pogrešio, mislio sam na tabulator 8, ne znam zašto sam rekao tabulator 5. Dakle, tabulator 8, ovo je strana iz optužnice protiv ovog optuženog, strana 29, spisak broj (C) i tu su takođe identifikovani neki zatočenički objekti. Da li ste vi pregledali ovaj popis zatočeničkih objekata koji se spominju u optužnici?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da i konstatovali da su svi navedeni logori evidentirani u našem savezu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Svi osim jednog?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, sem Bijeljine "Nove klaonice", za "Novu klaonicu" nemamo podataka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Neću vam postavljati pitanja o svim ovim zatočeničkim objektima, ali možda bi Pretresnom veću bilo od pomoći ako biste nam dali neke primere, neke, da tako kažem, strašnije primere onoga šta vaša evidencija otkriva. Na primer broj 3, Bijeljina, objekat za koji vi imate podatke, to je zatočenički centar u Batkovićima. Šta se tamo dogodilo, ukratko rečeno?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Zatočenički logor "Batkovići", zapravo to je poljoprivredno dobro nadomak Bijeljine. Formirano je u julu 1992. godine, kroz logor je prošlo 3.800 zatočenika. Uslovi su bili nemogući u kojima su živili zatočenici, nije bilo hrane, vode. Zapravo, bili su smješteni u silosima koji su nekada korišteni za smještaj kukuruza. Pošto su u Batkoviće dovozili logoraše, dovodili ih iz drugih zatočeničkih logora, Manjače, Doboja, Zvornika. U Batkovićima su korišteni i šatori. Naši svjedoci pričaju o jezivim uslovima. Bile su nesnosne vrućine. Radili su teške fizičke poslove na poljoprivrednom dobru. Bili su maksimalno izgladnjavani. Tu se...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam vam se što sam vas prekinuo, ali kao što znate, vreme je veoma dragoceno u ovom predmetu. Broj 9, Brčko, logor "Luka".

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Nalazio se nadomak Brčkog. To je zapravo fabrika za eksploataciju pijeska i šljunka. Kroz logor je prošlo 1.500 civila. Tu su se događala masovna ubistva. Tu su bile zatvorene žene, stari, djeca. Možda ovdje treba naglasiti da se ovdje događalo i masovno silovanje žena, prebijanje, ubijanje i veliki broj logoraša je ubijen. Čak tijela su odvožena negdje u nepoznatom pravcu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Pretresno veće se verovatno seća da je logor "Luka" u Brčkom figurirao u *Predmetu Jelisić*. Bratunac, škola "Vuk Karadžić".

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Zatočenički logor "Vuk Karadžić" možda je zanimljiv po mnogo čemu, jer tu se u par dana dogodilo masovno ubistvo. Svjedoci pričaju o jezivom prizoru koji su zatekli prilikom ulaska u školu. Bilo ih je negdje oko 750. Pri ulasku u školu zatekli su mnogo krvi, djelove tjela, par leševa i izmasakrirane logoraše na kojima je bio iscrtan križ. U osnovnoj školi "Vuk Karadžić" za četiri dana logoraši nisu dobili ništa za jelo niti kap vode. Tu su se događali strašni zločini. Očevici pričaju o predmetima koji su specijalno napravljeni za mučenje logoraša. Dnevno je ubijano preko stotinu logoraša.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kažete više od 100. Da li je to više od 100 ukupno ili u nekom konkretnom vremenskom periodu?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Za tri dana preko 300 zatočenika je ubijeno u osnovnoj školi "Vuk Karadžić". Leševe su palili u kontejnerima u školskom dvorištu, odvozili u nepoznato. Bilo je užasno, prema očevicima, to je bilo strašno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još samo pet lokacija. Broj 11, Čajniče.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Lovački dom "Mostine". Tu je bilo zatočeno oko 100 logoraša koji su takođe bili u užasnim uslovima, izgladnjavani, mučeni, prebijani. Ali u junu mjesecu, nakon pogibije borca na goraždanskom frontu dogodio se masakr, preko 62 logoraša tom prilikom su ubijena. Naš svjedok je preživio i svjedoči o tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Broj 15, "Kalinovik".

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, "Kalinovik" logor, barutni magazin. Tu je bio zatočen 101 logoraš. Međutim, naš svjedok, jedini preživjeli iz tog logora, opisuje na način na koji su likvidirani. Nakon izvjesnog vremena su prisiljeni da uđu u kamione koji su ih čekali, bila su tri kamiona u kojima su logoraše vezali, tjerali da krenu govoreći da ih vode u Kazneno-popravni dom u Foču. Međutim, između Foče i Kalinovika kamion u kome je bio naš svjedok zaustavio se pored jedne pojate. Tad im je narijeđeno da siđu sa kamiona, četvoricu logoraša su izdvojili iz te grupe, a ostale su poubijali. Naš svjedok je samo ranjen i sav prizor je posmatrao. Tom prilikom su ovoj četvorici odvezali ruke i naredili im da ih, da tijela ubace u pojatu. Kada su to uradili, onda su im rekli da uđu i oni, i ubili su i njih četvoricu. Zatim su uniformisana lica unijela određenu količinu nafte, benzina, polili su leševe, unijeli su neke auto gume i zapalili. Naš svjedok je uspio da se spasi i nakon toga je preživio i svjedoči o tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala...

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Međutim, to je bila grupa od 23, za ove ostale...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam se. Spomenuli ste grupu od 23 koji su bili spaljeni?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, a za ove ostale se ne zna kako su završili. Pretpostavlja se na isti način.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Broj 18 je "Omarska", pretposljednji za koji ću da vas pitam, za koji Pretresno veće verovatno zna i iz drugih razloga, a zatim pri dnu stranice je "Keraterm" i druge lokacije u Prijedoru. Iz dosijea koji su došli do vas, šta ste zaključili?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, "Omarska", "Keraterm" i "Trnopolje" to su veliki logori kroz koje su na hiljade logoraša prošli. U ovim logorima su se događala masovna ubistva. U "Omarskoj" na stotine logoraša je ubijeno. Tu su bile smještene i određen broj žena koje su doživile užasno zlostavljanje, seksualno zlostavljanje. Hrane nije bilo dovoljno, uslovi nikakvi, posjete nisu bile dozvoljene. Jednostavno tu su se događala masovna ubistva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno broj 24, Zvornik, Dom kulture u Čelopeku. Recite nam neke od najgorih stvari koje su se tamo odigrale, a za koje ste vi saznali. Vratićemo se kasnije još na ovu temu, ali ovom prilikom molim vas samo da nam kažete koji broj svjedoka vam je govorio o Domu kulture u Čelopeku, koliko njih bi moglo da vam pomogne u ovome šta možete da nam kažete o Čelopeku?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Sad tačno ne bih znala reći. Imamo dosta svjedoka iz Doma kulture u Čelopeku, ali ja bih navela primjer jednog svjedoka koji govori o masovnom silovanju muškaraca, seksualnom zlostavljanju. On te događaje opisuje da je to bilo užasno. Bilo ih je zatočeno tad negdje oko 170. Na bini su se nalazila uniformisana lica koja su prozvala osam zatočenika, očeve i sinove. Naš svjedok nije bio zajedno sa ocem pa su mu uzeli amidžu. Tad su ih natjerali da dođu na binu i da se skinu do gola. Nakon toga su ih prisili na seksualno izživljavanje jedan nad drugima naravno. Poslije toga su naredili logorašima da odgrizu jedan drugom penis. Sve su to kontrolirala uniformisana lica na bini, i kad su konstatovali da tri logoraša nisu ispunila zadatak, tad im je presuđena smrt. Naš svjedok priča da je jednog od njih morao da drži dok su ga probadali nožem, i svaki put kad bi vadili nož iz tijela logoraša morao je da oliže krv. Na taj način su tri logoraša ubijena, naočigled svih prisutnih u sali. Pored ovoga, Dom u Čelopeku je još po mnogo čemu interesantan. Tu su se događali različiti vidovi mučenja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospođo Malešević, vi možete da odgovarite na pitanja optuženog ukoliko on bude osporavao ovo šta nam vi govorite. Pogledajmo sada posljednji tabulator, tabulator broj 9. To je niz fotografija.

Vi ste ove fotografije dobili iz raznih izvora, a one pokazuju na koji način je postupano sa zatočenicima u zarobljeničkim objektima koje ste spomenuli. Možda možete, a možda i ne možete da identifikujete konkretne zatočeničke centre. Na primer, na ovoj slici, da li znate gde je to snimljeno?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čini mi se Trnopolje, tako i stoji na snimku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo zatim na sledeću sliku. Mislim da je ona takođe označena sa Trnopolje. Treća, da li znate gde je ova fotografija, kao i ova iza nje, gde su one snimljene?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne bih tačno znala reći.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Zatim sledi slika na kojoj piše "Manjača". Sledeću molim. Da, na ovoj piše "Manjača". Vidimo ljude kako sede i to u zgradi koja je bila očito izgrađena za nešto drugo, možda za neku poljoprivrednu namenu. Kako se ova slika poklapa, generalno govoreći, sa pričama o postupanju sa zatvorenicima i o smeštaju zatvorenika koje ste vi dobili? Dok vi odgovarate, molim poslužitelja da stavi i ostale fotografije na grafoskop. Dakle, kako se to poklapa sa iskazima logoraša?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Upravo onako kako su nam dali u iskazu to se i vidi na fotografiji. Naravno, tu nisu snimljena mučenja, zlostavljanja, ali to je otprilike ambijent u kome su oni bili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledeća slika. Sledeća, molim. I još jednu, molim. Da li je način na koji je ovaj čovek izgledao bez presedana ili ima i drugih iskaza o sličnim slučajevima, drugih opisa i fotografija?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Pazite, svi iskazi govore o totalnom izglednjavanju, svi su bili na granici života. Mnogi su umirali zbog toga. Ovo je uobičajena slika, vjerujte, logoraša pogotovo kad su u pitanju logori kao što su Batkovići, ne znam, Zvornik i tako dalje, "Manjača", "Omarska", "Keraterm".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Poslednju fotografiju molim. Šta se vidi na ovoj fotografiji i u kojoj meri je to tipično za iskaze koje ste čuli?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, ukoliko dobro vidim, ovaj gospođi je iscrtan križ na leđima. To je vrlo često rađeno logorašima i mnogi i danas imaju ožiljke od toga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja je bila nacionalnost zatočenika u najvećoj mjeri?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: U najvećoj mjeri su bili zatočeni Bošnjaci. Naravno, kad govorimo o ovim logorima pod srpskom kontrolom, bio je i određen broj Hrvata, koji su isto tako zlostavljani kao i Bošnjaci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I pre nego što pređemo na poslednju temu, rekli ste nam da ove informacije dolaze iz dokumenata koje ste vi sami pregledali. Jeste li vi takođe lično razgovarali sa nekim ili možda sa mnogim članovima vašeg Saveza?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Sva dokumenta koja dolaze u savez kad su u pitanju izjave i dosije naravno, ja pročitam prije nego što se da na izdavanje uvjerenje. Međutim, ja ne znam, nisam naglasila, ali pri savezu je formiran Centar za istraživanje i dokumentaciju u kome se prikupljaju svi materijali, ne samo izjave i dosije nego i ostali dokumentacioni materijal koji obrađuje se, naučno sistematizuje se i tako dalje. Zajedno sa ostalim koji su zaposleni u Centru za istraživanje i dokumentaciju mi sistematizujemo sve podatke na osnovu svih prikupljenih podataka, formiramo listu kršenja ljudskih prava, mjesta zatočenja, broj logoraša i tako dalje. Tako da je to vrlo obiman posao i traži dosta vremena. Ja moram da kažem da je to sve usporeno zbog...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Drugi deo mog pitanja je, da li ste lično razgovarali sa nekim od tih ljudi i da li ste lično čuli njihove priče?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, vrlo često sam u kontaktu sa ljudima, kako na terenu tako i u svojoj kancelariji. Sa velikim brojem tih logoraša sam u stalnom kontaktu, razgovaram, čak i provjeravam neke navode u izjavi, ukoliko mi se učini da nisu dobro navedeni. Tako da sam vrlo često u kontaktu, direktnom kontaktu sa logorašima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I moje poslednje pitanje o zatočenicima pre nego što pređem na 12 paragraf rezimea. Ljudi koji podnose zahtev za članstvo u Savezu da li oni dobijaju bilo kakve povlastice, finansijske ili druge, dakle stvari bilo finansijske prirode ili nešto drugo šta vi morate da uzmete u obzir kad procenjujete tačnost informacija koju oni daju?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, ja moram da kažem da ova populacija nije ugrađena u zakon kao ostale boračke populacije i ne uživa ni jedno posebno pravo. Međutim, u nekim kantonima, kad je u pitanju

zdravstvena zaštita, imaju određene povlastice, to je Sarajevski kanton i Zeničko - Dobojski, također neke male povlastice u javnom saobraćaju, ali na nivou države ili federacije zaista nemaju nikakva prava niti dobijaju bilo kakvu novčanu pomoć. Uvjereno im, možda trenutno im najviše koristi da bi otišli van Bosne i Hercegovine, jer htjela bih da napomenem da su logoraši i raseljena lica, njihova imovina je uništena tako da je njihov povratak vrlo otežan i zbog toga su vrlo zainteresirani da idu van granice Bosne i Hercegovine, u čemu imaju određeni prioritet kod iseljeničkih ureda. Tako da nemaju neka posebna prava, na žalost, iako Savez logoraša, jedan od prioritetnih zadataka mu je da insistira na regulisanju zakonskih prava logoraša. Međutim, do danas to nismo uspjeli.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li vi i vaše kolege sa vremena na vreme imate priliku da proverite tačnost ili netačnost, potencijalnu netačnost informacija koje ste dobili i da li sa vremena na vreme odbacujete ili suspendujete neke od zahteva?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Zahtjevi se u startu odbacuju ako nisu potpuni u općinskom udruženju. Takvi zahtjevi ne dolaze do Saveza logoraša, odnosno, ja nisam u prilici ni da ih vidim. Međutim, u općinskom udruženju gdje se vrši postupak utvrđivanja statusa, ukoliko nisu dokumenti potpuni, ukoliko navodi nisu tačni, jer moram da pojasnim, na jednom određenom lokalitetu, zapravo jednoj općini, svi se poznaju tako da su im daleko veće mogućnosti da sve te navode provjere. I ukoliko to nije u redu, oni odmah u općinskom udruženju te zahtjeve vraćaju tako da mi u Savezu nismo imali priliku, iako se bavimo provjeravanjem, ali nismo do sad imali ni jedan zahtjev koji smo morali odbiti obzirom da smo mi poslednja instanca koja to provjerava.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I poslednja tema. Na osnovu evidencije koju vi imate može li da se zaključi da postoji obrazac uništavanja ili nanošenja štete verskim objektima, džamijama i slično?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Oprostite, nisam razumjela pitanje. Kakav obrazac?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je bilo pritužbi u vezi sa uništavanjem džamija i oštećivanjem, uništavanjem drugih religijskih objekata?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. U svakom slučaju, naši logoraši tvrde da prije zatočenja ili u toku samog privođenja su bili svjedoci rušenja,

miniranja, paljenja, kako privatnih objekata tako i vjerskih objekata, mezarja i drugog. Imamo o tome dosta svjedočenja. To je još stvaralo veću paniku kod naših članova. O tome mnogi svjedoci govore u svojim izjavama.

TUŽILAC NAJS: Hvala lepo, gospođo Maleševiću. Sada će vam druga strana postavljati pitanja.

SUDIJA MEJ: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May), ovde je izneto veoma mnogo podataka. Vi se sećate da je poslednji svedok gospodin Grujić ovde takođe svedočio i u njegovo svjedočenje je unet, kroz njegovo svjedočenje je uneto 10 bajndera koje ne bi mogli za tri meseca da pregledamo kao dokazni predmet, a ovde se isto tako navodi ogroman broj podataka i ja mislim da vi morate dozvoliti vreme da se oni raščiste.

SUDIJA MEJ: Da. Imate sat vremena za unakrsno ispitivanje ovog svedoka. Videćemo kako napredujete i da li vam treba više vremena. Ako iskrсну pitanja u vezi sa kojima treba da osporavate svjedočenje ove svedokinje, vi naravno možete da podnesete zahtev da se ova svedokinja kasnije ponovo pozove. A vaša mogućnost da osporavate ovo svjedočenje počinje od danas. Sada možete da počnete sa vašim unakrsnim ispitivanjem.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, ja osporavam mnogo od ovoga šta je ova svedokinja rekla. Pošto je ovo lažna tužba, onda su naravno i svjedoci i njihova svjedočenja o tome lažni. Gospođo Malešević, vi ste ovde ispričali razne strahote logoraša, pomenuli ste ih doduše, samo nabrojali. Koliko ste vi dugo bili u logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Devet mjeseci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U čijem ste logoru vi bili devet meseci?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam bila u hrvatskom logoru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili u hrvatskom logoru. Jeste bili kad u srpskom logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, gospodine Miloševiću, ali raspoložemo sa izuzetnim brojem činjenica...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam...

prevodioci: Molimo da svedokinja i gospodin Milošević, prave pauze između pitanja i odgovora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas samo pitam i molim vas da mi date precizan odgovor, da li ste bili u srpskom logoru? Odgovorite mi da li ste bili u srpskom logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kako onda svedočite o srpskim logorima, ako ste devet meseci bili u hrvatskom logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Na osnovu prikupljene dokumentacije u Savezu logoraša Bosne i Hercegovine i na osnovu živih svjedoka koji to mogu u svakom momentu potvrditi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači vi govorite ono šta ste sami napisali ili su vam vaši svedoci napisali. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ovo su sistematizovani podaci koji su napisani na osnovu validnih izjava svjedoka koji...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ko je napravio, sačekaću, a ko je napravio dokumenta koja ovde iznosite kao dokaz?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To su autentične izjave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja nisam video ovde ni jednu autentičnu izjavu. Govorim o dokumentima koja ste ovde prikazivali i objašnjavali, 63 načina zlostavljanja i tako dalje. Ko je napravio ta dokumenta?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Savez logoraša i Centar za istraživanje i dokumentaciju na osnovu izjava naših članova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Znači vi kao dokaze uvodite dokumenta koja ste sami napravili. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Nismo ih sami napravili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ko vam je napravio, gospod Bog?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Oni su proizišli kao rezultat naših istraživanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad ćemo doći onda, sad ćemo doći na vaša istraživanja i na tačnost vaših podataka. Vi ste izjavili u svojoj izjavi da ste bili u Kreševu i da je bilo tu 2.000 do 2.500 civila zatočeno. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To vam je u drugom stavu. Verovatno će sad da me napadne neko da branim Hrvate, ali ja branim istinu. Gospođo Malešević, da li vi znate da je po popisu stanovništva u Kreševu ukupno bilo svega 2.500 ljudi, na celom području opštine Kreševo 2.500 Muslimana, znači i u gradu i po svim selima? I kada bi ovo šta vi tvrdite bilo tačno, svi Muslimani bi znači iz opštine Kreševo morali da budu u tom vašem zatvoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, većina je bila. Međutim, ne zaboravite da je tu bila masa izbjeglica. Ja sam kao izbjeglica zatočena u Kreševo zajedno sa ostalim mještanima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači vi ostajete pri tvrdnji da je bilo 2.500 zatvorenika u hrvatskom, u hrvatskom logoru u Kreševu?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ako ostajete pri toj tvrdnji da je bilo 2.500 zatvorenika, kako to da ste u izjavi koju ste dali 15, ne, to vam je datum rođenja, sad ću da vam nađem, 20. aprila 1994. godine Centru bezbednosti u Sarajevu, na drugoj strani te izjave kažete da je "privedeno muslimansko stanovništvo sa područja Kreševa, negde od 500 ljudi, žena, djece i staraca". Dakle, u ovoj izjavi kažete da je privedeno oko 500, dakle, da su hrvatske snage koje su bile u Kreševu privele 500 muškaraca, žena, dece, staraca, u ovoj ovde izjavi o kojoj govorite kažete da je...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi možete ovo da iznosite mnogo brže. Nije potrebno da nadugo i naširoko pričate o tome. Gospođo Malešević, da li biste želeli da imate pred sobom kopiju svoje izjave?

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Da.

SUDIJA MEJ: O kojem delu ste postavljali pitanja, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, na drugoj strani izjave, ona je rađena na srpskom jeziku, u drugom redu piše: "Tu je već privedeno svo muslimansko stanovništvo, svo muslimansko stanovništvo sa područja Kreševa, negde oko 500 ljudi, žena, dece i staraca". Eto, to tako piše, a malčas smo utvrdili da...

SUDIJA MEJ: Da, da. Čuli smo njeno svedočenje. Dozvolite da se svedokinja sada pozabavi onim šta je u izjavi.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Da. Ova izjava je data 1994. godine, odmah neposredno po izlasku iz logora. Ovih 500 ljudi žena, djece i staraca o kojima sam govorila u izjavi, to je bilo ono šta sam ja mogla da registrujem kada su nas doveli u školu. To je bilo na licu mjesta. Naknadno razgovarajući sa svojim mještanima i ostalim zatočenicima dobila sam informaciju da je između 2.000 i 2.500 bilo zatočeno. Ovo se radi o onim osobama koje su bile zajedno sa mnom, u tom momentu kad smo dovedeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Malešević, je li se to sve dešavalo za vreme muslimanskih napada na Travnik kad su išli ili sa Tarčina, Igmana na Kreševo, kad su palili hrvatska sela i kad su vas tu Hrvati stavili u neku vrstu, kako vi kažete logora, a u stvari, koliko sam ja dobio podatke o tome, nikom se ništa nije desilo? Je li tako ili ne?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja na ovo pitanje ne bih željela da odgovorim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste...

SUDIJA MEJ: Da li postoji razlog zbog kojeg ne biste trebali da odgovorite na ovo pitanje? Ono šta vam se sugerše, čini se da vam se to sugerše, da to nije bio logor. Možda biste mogli da nam kažete da li je to tačno ili nije?

SVEDOK MALEŠEVIĆ: To je bio zaista logor, logor u kome su bila uskraćena sva ljudska prava, logor u kome smo bili uskraćeni za hranu, vodu, kretanje i tako dalje. To je zaista bio logor. A o ovom o čemu gospodin Milošević govori, o ratnim dejstvima zaista ne znam o tome i ne bih mogla komentarisati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kako su vas maltretirali osim što ovde kažete da su vam "dok ste radili puštali ustaške pesme"? Je li tako? To piše u ovoj vašoj izjavi.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. I kako vidite vi imala sam...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jesu li vas još nekako maltretirali?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Radila sam teške fizičke poslove.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste li vi napisali...

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Najs, izvolite.

TUŽILAC NAJS: Pretresno veće će primetiti, ako pogleda rezime, da se rezime nije bavio ophođenjem prema ovoj svedokinji u logoru. I ja sam jasno naglasio da je njeno svedočenje drugačije od toga. Mi znamo da imamo ograničeno vreme i trudimo se da radimo najbolje što možemo i da sledimo uputstva Pretresnog veća. Naravno, Pretresno veće donosi odluku o tome koliko će vremena dati optuženom za unakrsno ispitivanje, ali ja bih hteo da kažem da je njegovo vreme za unakrsno ispitivanje u vezi sa materijalom kojim smo se mi bavili i Pretresno veće treba da bude oprezno ukoliko dozvoljava produžetak vremena, zato što se optuženi bavi pitanjima kojima se mi nismo bavili u glavnom ispitivanju. Taj problem može da se mnogo češće pojavljuje u budućnosti, jer će biti mnogo svedoka koji će svojim svedočenjem moći da pokriju nekoliko tema. I ako mi odaberemo da pokrijemo jednu temu, ne samo zbog vremenskih ograničenja kojima smo izloženi, dakle mi ulažemo napor da ograničimo vreme prilikom glavnog ispitivanja, a onda optuženi koristi svoje vreme da se bavi drugim temama. I ako mu se to dozvoli u vremenu koje mu je odobreno, ja ne kažem da je to slučaj sada, onda on odluči da se bavi temama koje svedok može da pokrije, a koje smo mi odlučili da ne dotičemo. To je problem koji će se pojaviti.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej (Kay), izvolite.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ako dozvoljavate, ja bih hteo da iznesem samo jedno zapažanje u vezi sa ovim. Optuženi je taj koji treba da odluči kako će da koristi svoje vreme. Postoji ogromna količina pitanja kojima može da se bavi svedok kao što je ovaj i kojima se i bavio i mi možemo da vidimo iz

celokupnosti materijala da ima nekoliko različitih pitanja koja proizilaze iz toga. I ako on odabere određena područja kojima može da se bavi na osnovu ovog materijala, onda je po našem mišljenju na njemu da pri iznošenju svojih dokaza odabere čime će da se bavi.

SUDIJA MEJ: Postoji jedan poseban aspekt u vezi sa ovim svedokom konkretno, pošto je jasno da ona pokriva veliku količinu informacija. Ja sam rekao optuženom da, ako bude trebalo da u nekoj kasnijoj fazi osporava ovo svedočenje, pošto nema sve detalje, pošto nije imao sve te detalje ranije, koliko sam shvatio, onda može ponovo da pozove ovu svedokinju. I zbog toga se postavlja pitanje kako će on da potroši svoje vreme sada, jer ako on to vreme ne potroši na centralna pitanja, to može da utiče na to da li ćemo mi dozvoliti da se ovaj svedok kasnije vrati. Nezavisno od toga, ja sad govorim u svoje ime, ja bih bio sklon da se složim sa onim šta ste vi rekli. Ako je to relevantno, optuženi treba da unakrsno ispituje o tome, ali svakako treba da ima na umu vremensko ograničenje.

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Mi smo se složili, to je naš zajednički pristup. Gospodine Miloševiću, naravno da vi možete da postavljate pitanja ovoj svedokinji u vezi sa njenim iskustvom, mi smatramo da je to relevantno za njeno svedočenje, možda je relevantno i za njen kredibilitet. Prema tome, to su pitanja kojima možete da se bavite, ali se javlja problem vremena, jer morate da imate na umu da onda možda nećete da stignete da pokrijete nešto drugo šta ste hteli da pokrijete. Ali izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, vi meni potpuno onemogućavate vremenskim ograničenjima da ispitam svedoke i ovo je ko zna koji slučaj da se vremenski ograničavam. Ali ja ću da nastavim. Je li vi smatrate da sam ja postavio neko nerelevantno pitanja kad sam postavljao pitanja u kojima se izjava data kod policije muslimanske razlikuje od njene izjave ovde? Je li vi smatrate da je to nerelevantno?

SUDIJA MEJ: Ne. Niko nije rekao da je to nerelevantno. Naprotiv, ako ste čuli šta sam rekao u našoj odluci, mi smatramo da je poslednje pitanje bilo relevantno. Ali, postoji pitanje vremena, svi su pod vremenskim ograničenjem, pa se to odnosi i na vas. To znači da vi ne možete da trošite vreme na

nerelevantna pitanja, a to ne znači da smo mi mislili da su ova pitanja bila nerelevantna, već da to imate u vidu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Objasnite mi, molim vas, gospođo Malešević, vi ste, dakle bili u hrvatskom zatvoru, govorite o srpskim takozvanim logorima. Ovde u izjavi na prvoj strani kažete da ste "ekonomistica", piše "drugi stepen", a ovde u ovoj kod policije vaše kaže "hemijski tehničar". Šta ste vi u stvari?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam završen hemijski tehničar. Međutim, studirala sam ekonomiju, nisam izvršila verifikaciju za Višu ekonomsku, jer sam mislila završiti četvorogodišnje studije. Cijeli život sam radila na poslovima finansija i ekonomije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, dobro, jasno mi je, nesvršeni student znači, je li tako, a hemijski tehničar zanimanje. Dobro. Idemo dalje. Vaše udruženje, vidim iz vaše izjave, broji 5.000 članova. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Naš Savez broji 35.000 članova, a 5.000 članova je popunilo dosije u vrijeme kada sam dala izjavu. To je bilo 2001. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 2001. godine je 5.000 članova koji su se prijavili, popunili dosije. Gde vam je ovih 95.000 članova još, kažete da ih je bilo 100.000 po logorima?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja ne kažem 100.000 članova nego prema evidenciji kojom mi raspolazemo, kroz logore je prošlo... Evidencije su različite, to su spiskovi koje nam dostavljaju naši članovi, spiskovi državne komisije koja je izvršila razmjenu i mnogi drugi koji su se bavili istraživanjem. Kako vidite u našem obrascu ima jedna stavka gdje svedok treba da kaže ko je sa njim bio zatočen. Na osnovu takvih informacija došli smo do cifre od 100.000.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A koliko, molim vas, imate na spisku od tih komisija koja je vršila razmenu? Koliko je tih?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, o tome može sama Komisija da kaže, ali za one podatke koji su nama trebali, recimo razmjena na nekom određenom mjestu, da bi provjerili da li je taj logoraš zaista bio, onda tražimo dotičan spisak sa te razmjene. Međutim, ne posjedujemo kompletne spiskove državne Komisije za razmjenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koja je cifra tih lica koja su razmjenjena?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To morate pitati Državnu komisiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ne znate ništa o tome?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Mislim da bi oni trebali da odgovore na to pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kako možete da radite svoj posao, ako ne znate koliko je lica razmjenjeno?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Svako lice koje traži utvrđivanje statusa donese pojedinačnu potvrdu od Državne komisije za razmjenu i mi na osnovu tih pojedinačnih potvrdi vršimo utvrđivanje statusa. Vrlo rijetko tražimo kompletan spisak za neke masovne razmjene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi operišete cifrom od 100.000. Prema tome, ako tako operišete cifrom od 100.000, zar vam ne bi cifra o razmenama mogla da posluži kao veoma siguran izvor podataka? Jer ona se potpisuje, prisustvuje Međunarodni crveni krst, verifikovana je na neki način. Prema tome, to može da bude verodostojan podatak, za razliku od ovih licitiranja 100.000.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, pored spiskova Državne Komisije tu su spiskovi bili i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, U N P R O - FOR-a (United Nations Protection Forces) i ostalih koji su učestvovali u razmjeni. Mnogi logoraši su jednostavno bježali iz logora ili je jednostavno napušten logor, tako da informacija Državne komisije nije potpuna u svakom slučaju, to je informacija koju mi ponekad koristimo, ali ne raspoložemo podacima te komisije tačnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li poznato postojanje vašeg saveza širom Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Savez logoraša Bosne i Hercegovine je pravno lice i djeluje na području Bosne i Hercegovine i u dijaspori, putem svojih udruženja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pa kad je poznato, pa do 2001. godine vam se prijavilo svega 5.000 ljudi. Da li vam ta cifra nešto govori?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne 5.000, gospodine Miloševiću, nego 35.000.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 5.000 vam je popunilo obrasce.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Popunilo dosije i nastavlja se popuna dosijea za naše članstvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Je li vi smatrate da raspoložete preciznim i sveobuhvatnim podacima?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja sam naglasila da su istraživanja u toku i mi se nadamo da ćemo u jednom periodu približiti se tačnoj cifri. Međutim, ja u ovom momentu ne mogu da govorim o tačnoj cifri, jer još uvijek smo u fazi istraživanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li možete da se izjasnite o nacionalnom sastavu vaših članova, recimo koliko procenata čine Muslimani, koliko Hrvati, koliko Srbi?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, opšte je poznato da su većinom Bošnjaci bili zatočeni, ali mi imamo isto tako registrirane i Hrvate i Srbe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vas pitao imate li brojke neke da mi ponudite ovde.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja ih nisam pripremila, ali može se dostaviti, nije problem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ovde vam je, vi ste doneli Savez logoraša Bosne i Hercegovine šemu. Ja vidim da vi imate u okviru Federacije Bosne i Hercegovine šest saveza, a u okviru Republike Srpske pet saveza. Samo se za jedan savez razlikuje. Kako to da nemate nikakve podatke o logorašima iz Republike Srpske?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, imamo podatke. Upravo podaci koje sam ja sad prezentirala, Zvornik, Brčko, Zvornik, ne znam, Kalinovik i tako dalje. Ako pogledate pažljivo, tamo regionalna udruženja u Republici Srpskoj su formirana, ali na teritoriji Federacije. Na žalost, veliki broj naših članova još uvijek nije u mogućnosti vratiti se jer im je sve porušeno, uništeno. Ali onog dana kad se vrate na područje općine sa koje su protjerani, sigurno će tamo da izvrše registraciju i po zakonima Republike Srpske da se registruju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi onda je li imate vi Srba u ovom vašem udruženju logoraša?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Imamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko? Vi ste sekretar Saveza. Koliko?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Pa imamo određen broj, ne bih sad mogla reći tačno koliko je, ali imamo sigurno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne možete da kažete, dobro. Idemo dalje onda. Iz člana 16, stav 1 Statuta vašeg saveza, to je ovde dato kao glavni dokument, vaš Statut. Vidim da svaki član saveza može da bude, odnosno svaki logoraš može da bude član saveza koji je, kako se navodi, "u toku agresije na BiH bio prisilno odveden i zatvoren u logore ili zatvore". Je li tako?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da u stavu 2, istog člana stoji: "Član Saveza može biti i strani državljanin koji je bio zatočen u agresorskim logorima i zatvorima u BiH"?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako je tako, sobzirom da se u citiranom članu pominje, pominju agresorski logori u BiH, a ko je to izvršio agresiju na BiH?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja moram da kažem da većina naših logoraša tvrdi o velikom prisustvu paravojnih jedinica, arkanovaca, Crvenih beretki i tako dalje, jer mjesta kao što su Zvornik, Vlasenica, Višegrad lokalni Srbi nisu mogli etnički očistiti bez pomoći paravojnih jedinica. I zato dozvolite da taj izraz agresije je sasvim normalan u odnosu na svo zlo koje je prouzročilo to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi, molim vas, pošto ste pomenuli neke, kako vi kažete, paravojne dobrovoljačke jedinice koje su, kao što je opšte poznato jako male, da li su vam poznate čitave mudžahedinske brigade koje su došle spolja u Bosnu i Hercegovinu da se bore na strani Muslimana?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije vam poznato ništa o tome?
SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro. Da ne gubimo vreme. Koji se, pošto se kaže mogućnost članova da budu i strani državljani koji su bili

zatočeni u agresorskim logorima i zatvorima, koji se to logori, znači prema stavu vašeg Statuta mogu smatrati agresorskim? Koji logori?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Logori jednako koji su bili pod kontrolom i hrvatskih i srpskih oružanih snaga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, ako su Srbi ili Hrvati bili u muslimanskom logoru, a toga imate koliko god hoćete, jesu oni bili u agresorskom logoru ili nisu?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, formiranje logora od strane Bošnjaka bilo je, kako da kažem, nešto što je slijedilo, ali nisu bili u sistemu. Ja imam informacije o tim logorima, naravno prikupljamo te podatke. Koliko znamo, tu nisu događana masovna ubistva, nije bilo izgladnjavanja, seksualnog zlostavljanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je raj bio tamo.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne kažem da je bio raj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U muslimanskim logorima je bio raj.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ali u većini tih logora su bili jednako zatočeni i Bošnjaci i Hrvati i Srbi. To su bili pojedinačni logori, prema našim informacijama, naravno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, mislim, jasan mi je vaš odgovor. Dakle, vi sebe smatrate zatočenom u agresorskom logoru. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A bili ste u hrvatskom logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li Srbi ili Hrvati koji su bili u muslimanskom logoru smatraju ili njih vi smatrate da su takođe zatočeni u agresorskom logoru?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Oni se tako ne izjašnjavaju, bar kod nas. Međutim, ako to smatraju, neka dokažu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je poznato koliko je bilo logora i improvizovanih zatvora u kojima su Muslimani ekstremisti,

mudžahedini koji seku glave i trpaju ih u sanduke, mučili, ubijali Srbe stanovnike Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, mi raspolažemo određenim brojem logora koji su bili pod bošnjačkom kontrolom. Ja mogu da kažem da možda nemamo potpune podatke, ali smo u svakom slučaju u fazi prikupljanja tih podataka i bićemo naravno spremni da ih predočimo ovom Sudu čim budemo imali dovoljno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Je li bilo u tim logorima muslimanskim nekih Srba iz Srbije ili iz Australije (Australia) ili ne znam odakle ili su to Srbi stanovnici Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Oprostite, nisam razumjela pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su ti Srbi koji su bili u muslimanskim logorima takođe bili stanovnici Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Pretpostavljam da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li su ti Srbi koji su imali Muslimane u zatvorima takođe bili stanovnici Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, ali naši svjedoci svjedoče o velikom prisustvu paravojnih jedinica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U kom logoru su oni bili...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, moramo da privedemo kraju ovaj deo ispitivanja. Sada je vreme za pauzu. Gospođo Malešević, molim vas da imate na umu da tokom ove pauze ili bilo koje druge pauze do koje može da dođe tokom vašeg svjedočenja ni sa kim ne razgovarate o vašem svjedočenju sve dok se ono ne završi. I nemojte da dozvolite da vam bilo ko govori nešto u vezi sa vašim svjedočenjem, a to uključuje i članove Tužilaštva. Napravićemo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, gospođo Malešević, molim vas odgovorite mi krajnje precizno, da li Srbi koji su bili zatočeni u nekom od muslimanskih logora mogu biti članovi vašeg Saveza?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Imamo članove iz logora "Tarčin". To je bio logor pod bošnjačkom kontrolom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Znači, mogu biti članovi vašeg saveza. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, ako mogu, da li to onda znači da su i Muslimani izvršili agresiju na Bosnu i Hercegovinu, to jest da se i ti logori koje su osnovali Muslimani mogu smatrati agresorskim logorima?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Obzirom da u odnosu na ukupan broj logora je tako minoran broj logora koje su držali Bošnjaci i to nisu bili u sistemu, nisu bili pod kontrolom armije, mi nemamo takve podatke, to su pojedinačni logori koji su na kraju procesuirani od strane Bošnjaka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto kažete tako minoran broj, onda verovatno imate neko saznanje o tome koliko je muslimanskih logora postojalo na teritoriji Bosne i Hercegovine u koje su muslimanske vlasti zatvarale Srbe, pre svega civile?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Mi smo se u početku više koncentrirali na logore u autonomiji koje su držali gore Narodna odbrana Fikreta Abdića, srpske logore, hrvatske i onda ćemo tek raditi bošnjačke, ali imamo evidentiranih nekih sedam, osam logora. Istraživanja su u toku, vjerovatno ćemo imati kasnije više podataka o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je na području Bosne i Hercegovine zaključno sa 1995. godinom, prema podacima Komiteta za prikupljanje podataka o izvršenim zločinima protiv čovečnosti i međunarodnog prava, postojalo 420 logora i zatvora koje su osnovali Muslimani i u kojima su zatvarani, mučeni i ubijani Srbi? 420 prema podacima državnog Komiteta.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Nije mi poznat taj podatak. Međutim, mi smo Savez logoraša i djelujemo na području cijele Bosne i Hercegovine.

Bilo bi dobro da zajednički završimo taj posao. Mi za naše podatke imamo dokumentaciju, imamo svjedoke, zato bi bilo dobro da objedinimo i to sa čime raspolažu Srbi. U svakom slučaju, to bi bio veliki doprinos istini, pomirenju i svim procesima koji se vode. Taj podatak mi nemamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li mislite da je doprinos istini da se ili naprotiv, da je doprinos daljem konfrontiranju iznošenje netačnih podataka o navodnim srpskim zločinima kakvi se ovde iznose u ovom vašem svedočenju?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Mi smo ubjeđeni da samo istinom možemo da vratimo suživot, pomirenje i povjerenje među ljudima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vidim da ste vi ovde dali podatke o logorima koji su na području osnovali, kako kažete, srpske vlasti. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, ja nemam mogućnosti zbog ovog vremenskog ograničenja da prođem, ovde imate spisak na punih, koliko vidim, 12 ili 13 strana tih logora gde kažete na početku "podaci koji se nalaze u ovoj tabeli su tačni dana 15. oktobra 2001. godine". Pa evo samo jedan, kako bih rekao, pilot prilaz jer ne možemo da pređemo preko 13 strana. Gospodin Najs je pomenuo 15 logora u Bjeljini. Pošto znam da Bjeljina prati ovo suđenje, kao uostalom i mnogi drugi, postaviću vam nekoliko pitanja o tome. 15 logora. Šta vam je Polje Janja? Niko nije čuo za takav, za takav izraz.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja sad ne mogu da govorim o detaljima, jer dokumentacija je pohranjena u savezu, ali sigurna sam da imamo dovoljno dokaza da je to mjesto bilo mjesto zatočenja. U svakom slučaju, imamo za to dokumentaciju koja je pohranjena kod nas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li možete da navedete bar dva ili tri imena, evo jedno ime zatočeno u nekakvom polju Janja i uopšte da postoji Polje Janja?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, u ovom momentu ne, ne bih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U ovom momentu ne možete?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, evo na primer da uzmemo popravilište blizu železničke stanice. Niko u Bijeljini ne zna da uopšte postoji neko popravilište blizu železničke stanice, ni popravilište za ljude ni popravilište za stvari, niko nikad nije čuo za to.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To, gospodine Miloševiću, za sve to što navodite mi možemo dati opširan dokaz, dostaviti ovom Sudu, a sa ovog mjesta sada ja ne mogu da govorim o detaljima. Mislim da ne bi bilo u redu, obzirom da je tu masa podataka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa svaki od ovih podataka je neka vrsta utvrđivanja krivice nekih ljudi koji su navodno tamo nešto radili. Molim vas, evo uzmite tačku 9, kaže "Tvrđava". Zna li da niko u Bijeljini ne zna da postoji bilo šta što se zove "Tvrđava" niti ima bilo koja "Tvrđava" na teritoriji opštine Bjeljina, ni kafana sa tim nazivom ne postoji? To su nepostojeći objekti čak, niko ne zna, nikad niko nije čuo da postoje ti objekti, a ne logori.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja ponovo tvrdim da za sve što je navedeno u tom popisu postoji dokumentacija. Da li je pravi naziv korišten, to ne mogu sad da kažem, ali sva mjesta u koja su bespravno dovodili ljude i gdje su kršili elementarna ljudska prava mi nazivamo logorom, tako da za sva ta mjesta postoji dokumentacija koliko je prošlo ljudi i tako dalje. Možemo dati opširan iskaz ukoliko to ovaj Sud to i zatraži.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro gospođo Malešević, evo kaže farma "Novo Selo". Šta je farma "Novo Selo"? Ovakav objekat ne postoji ni u Bijeljini, ni na području Semberije. Na dva kilometra od Bijeljine nalazi se poljoprivredno dobro "Semberija", ima više farmi. Novo Selo je većinski muslimansko iz koga se nikad nije iselio ni jedan Musliman i danas tamo žive i svi rade na poljoprivrednom dobru. Je li to tačno ili nije?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, ja mogu da tvrdim samo da za to postoji dokumentacija koju moramo pripremiti i dati obrazloženje. Ja ovog momenta ovdje to ne mogu da govorim o detaljima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate na primer, evo ovo šta kažete vojno skladište "Patkovača". To je skladište, to nikad nije bio ni zatvor, a kamoli logor.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, ali su ljude pritvarali u takva mjesta, u tunele, i u garaže, i u privatne kuće. Sva mjesta u kojima su ljudi masovno pritvarani mi nazivamo logorom. Naravno, dok

se ne završi ovaj projekat "klasifikacija mjesta zatočenja", tada ćemo imati vjerovatno konačne definicije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ovde imate, na primer kažete logor Komunalno preduzeće "4. juli". Postoji u Bijeljini Komunalno preduzeće "4. juli"?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, u koje se vjerovatno privodili ljudi i maltretirali i zadržavali izvjesno vrijeme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "4. juli" je radio i za vreme rata i posle rata i radili su i Muslimani u njemu, i Srbi, i danas rade i isti je direktor koji se zove Milan Perić i za vreme rata i posle rata i nikad nije bio nikakav zatvor nego preduzeće.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, takva su...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čak ni jedan Musliman za vreme rata nije otpušten. Je li vam poznato to, gospođo Malešević?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne. To prvi put čujem. Poznato mi je da u Bijeljini prije izbijanja rata već je došlo do otpuštanja sa radnih mjesta Muslimana i Hrvata, što je prisililo taj narod da potraži mjesta, posao na drugoj strani. Tako da meni je poznato nešto drugo, da su ostali bez posla i morali napustiti svoja ognjišta, a zatim protjerivanje, logor i tako dalje. To mi je poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li vi tvrdite da su iz Bijeljine protjerivani Muslimani?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Na osnovu izjava kojima raspolaze naš Centar za istraživanje i dokumentaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi molim vas, nabrojali ste logor "Vanekov mlin". Po podacima koje su prikupili moji saradnici, to je bio logor isključivo za srpske prestupnike, odnosno vojnike koji su napravili neki prestup, za pripadnike Vojske Republike Srpske.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je zatvor bio.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: U koji su smještali i Bošnjake i Hrvate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To nije tačno. Je li vi imate podatak o tome? Imate li neki dokaz o tome šta tvrdite?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ovdje trenutno nemam, ali u Centru za istraživanje pri Savezu logoraša postoji...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Molim vas, gledali su moji saradnici, kažete škola "S. Haso". Oni u Bijeljini misle da je to neki vic, jer tamo ima osnovna škola "Marko Filipović", "Radojka Lakić", "Fadil Jahić Španac" i "Hamza Hamzić". Postoji još i srednješkolski centar "Alija Alijagić". Ne postoji uopšte škola "S. Haso" na području Bijeljine. Evo građani Bijeljine gledaju ovo. Da li vi tvrdite da postoji uopšte škola "S. Haso"?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Kažem, sa ovog mjesta ne mogu ništa da provjerim, ali u svakom ću provjeriti. Možda je nadomak Bijeljine ta škola, pa je svjedok rekao da pripada Bijeljini, ali u svakom slučaju postoji ta škola.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Molim vas, govorite o zatvoru, a ne postoji škola uopšte, a kamoli zatvor. Kako može nešto što ne postoji da bude bilo šta a ne zatvor? Imate "Poljoprivrednu školu", imate li ime i jednog jedinog Muslimana da je bio zatvoren u "Poljoprivrednoj školi"? "Poljoprivredna škola" je radila kao poljoprivredna škola.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Vjerovatno postoji, sigurna sam da postoji dokumentacija u Savezu i za to mjesto zatočenja kao i za sva ostala koja su na spisku. Sve je rađeno na osnovu izjava i dosijea.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bilo je Muslimana u toj školi, ali samo u svojstvu nastavnika u školi, a svakako ne zatvorenika. Da li vam je to poznato?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A imate kuća Velagić Osmana u Janji. Nikad ni jedan Musliman nije bio zatvoren u Janji. Je li vam to poznato?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Meni je poznato da je ta kuća sigurno postojala kao mjesto zatočenja. O tome svjedoče ljudi koji su bili privedeni u tu kuću i gdje su maltretirani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li imate ime bilo koga, koga bi mogli dati da je bio zatočen tamo?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, gospodine Miloševiću, nemojte očekivati da sad govorim imena, ja sam, namjerno izbjegavam jer nisam ... Mogu da priprelim samo opširan izvještaj vezano za vaša pitanja, a ovako imena ne bih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi govorite da je zatvor bila i stanica policije u Janji. Ja sam dobio podatak da cela stanica policije u Janji ima tri sobe, jednu za komandira, jednu za dežurnu smenu i jednu za presvlačenje i da je u Janji sve vreme u policiji radio jedan broj Muslimana kao policajci. Niko nije zatvaran tamo. Možda je priveden neko u stanicu ko je izvršio neki prestup. Da li znate išta o tome?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, znam da su ljudi privođeni, zadržavani, maltretirani. A kada su u pitanju logori, koristile su se i škole i policijske stanice i razni objekti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodo Malešević, vi to govorite neku opštu stvar, korišćeni svi mogući objekti za logore. Ja sam vama postavio pitanja, od ovih 15 nabrojanih logora u Bijeljini niko za njih ne zna osim za ovaj sabirni centar "Batkovci".

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, o tome više znaju naši članovi, naši svjedoci izravni koji mogu da daju više podataka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, kad je reč o sabirnom centru "Batkovci" moji su saradnici prikupili podatke o tome. Podaci govore, molim vas da mi to potvrdite ili osporite, da je u tom sabirnom centru "Batkovci" neprekidno bilo prisustvo Međunarodnog crvenog krsta, da su preko tog sabirnog centra vršene razmene i da niko iz tog centra nije stradao. Da li imate podatak da je bilo ko stradao iz tog sabirnog centra "Batkovci"?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Imamo. Imamo. Kroz logor "Batkovići" prošlo je oko 3.800 prema našoj evidenciji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Batkovići", da, nije "Batkovci"?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: "Batkovići", poljoprivredno dobro. Tu su se događali strašni zločini. Logoraši su bili maltretirani, tjerani da piju svoju i tuđu mokraću, jeli su djelove odjeće, radili su teške fizičke poslove, tjerani su da se međusobno tuku. Bilo je užasno maltretiranje. Pretežno su bili muškarci i teško su radili. Odvođeni su na kopanje rovova, tranšea, vođeni u živi štit. U "Batkoviće" su dovodili i druge logoraše. Međunarodni

komitet crvenog križa je obilazio taj logor, ali nije bio stalno prisutan. Mnoge logoraše su krili u vrijeme dolaska Međunarodnog komiteta crvenog križa, tako da mnogi koji su prošli "Batković" nisu registrirani od strane Međunarodnog komiteta Crvenog križa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imate li vi ikakve dokaze o tome šta tvrdite?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Imam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Po onome šta su prikupili moji saradnici, svako je bio registrovan i o svakom postoji zapisnik. I čak, koliko je meni poznato, i druga strana ima tu dokumentaciju.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, imamo zaista obilnu građu kad je u pitanju logor "Batković" i užasne strahote koje su doživljavali ljudi tamo. Činjenica je da ih je obilazio Međunarodni komitet, zato nije bilo tamo masovnog ubijanja. Međutim, bilo je izglednjavanja do smrti. Bilo je prebijanja, bilo je mučenja na sve moguće načine. Tamo su ljudima odsjecali uši, mučili ih, izivljavali se na sve moguće načine prema onom spisku koji imamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ne ulazimo dalje u detalje. Dakle, ja sam dobio podatke da u tom logoru niko nije stradao, da su svi bili registrovani, da je bio Crveni krst, da su tu preko tog sabirnog centra razmenjivani ratni zarobljenici. Vi tvrdite da to sve nije tačno, je li tako?

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, svedokinja je dala svoj iskaz. Ona kaže da je tamo bilo zlostavljanja. Nema nikakvog smisla da se dalje o tome raspravlja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE. Molim vas, da li vam je poznat izveštaj o zatvoreničkim mestima, u zagradi stvarnim i navodnim, koje je obišla misija OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Co-operation in Europe) u Bosni i Hercegovini u razdoblju od 30. avgusta do 3. septembra 1992. godine? Imate izveštaj misije OEBS-a.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Nije mi poznato u potpunosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ukupno su posetili 21 centar koliko su bili obavešteni da ima po ovom izveštaju, ja ću ga priložiti. U sedam cen-

tara su se podaci pokazali lažnim i nije niko ni postojao u tih sedam, znači ostaje 14 i tu je nabrojano: "muslimanski deo sela Ripac, 10 kilometara od Bihaća, Bihać, Manjača, Trnopolje, policijska stanica u Livnu, škola u Livnu, selo Raščani, zatvor u Mostaru, Sarajevo "Viktor Bubanj", ove gde nije nađeno ništa neću ni da čitam, Bileća, Sušica, Batković, Konjic. Evo ovde oni imaju da su Bihać držali Muslimani, da su "Viktor Bubanj" u Sarajevu držali Muslimani, da su sportsku salu u Konjicu držali Muslimani, da su Čelebić", i tako dalje, "držali Muslimani". Evo na ovom njihovom spisku od ovih 14 gde neko ima, nabrojao sam nekoliko koje su držali Muslimani, to je izveštaj OEBS-a. Vi ne znate ništa čak ni o tome iako je izveštaj pravljen 1992. godine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ali ripački logor su držali Srbi, a ne Bošnjaci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, ja vam govorim o Bihaću.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, govorite o Ripnju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, kod Bihaća to je vlast srpska piše, u Bihaću muslimanska, u Livnu hrvatska, u školi hrvatska, Raščani hrvatska, u Mostaru hrvatska, u Viktor Bubanj, Sarajevu muslimanska, u sportskoj sali u Konjicu muslimanska i u Čelebiću takođe muslimanska. Dakle, da li su vam poznati ovi logori koje sam vam sad pročitao? Pošto vi kažete da nemate ništa, a evo izveštaj OEBS-a od 1992. godine, znači oni su od 30. avgusta do 3. septembra obišli razna mesta i utvrđivali šta ima.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, naravno, navedena mjesta i logori su mi poznati. Međutim, to je potpuno nepotpun izvještaj OEBS-a. Mi evo sedam godina se bavimo istraživanjima i svaki put otkrivamo nešto novo. Tako da ja ne mogu da kažem da taj izveštaj donekle nije tačan, međutim je nepotpun.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I tako nepotpun sadrži podatke o nekoliko muslimanskih logora, a vi tvrdite da nemate nikakve podatke o muslimanskih logorima?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja to nisam rekla. Ja to nisam rekla. Ja kažem da imamo evidentirane i isti princip je sa logorima pod bošnjačkom kontrolom kao i ostalim, jer mi djelujemo na nivou Bosne i Hercegovine. Naši članovi su bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost. Mi zaista posmatramo logore kao logore, logoraši su logoraši bez obzira na vjeru, ispovjest, etničku pripadnost i pod čijom su kontrolom bili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa malopre ste za muslimanske žrtve rekli naši, ali kažete ako i Srbi budu dali podatke, onda ćete imati celovito. Prema tome, Srbe ne smatrate u naše, kako vi kažete?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja kad kažem naš Savez Bosne i Hercegovine onda podrazumjevam multinacionalni savez. Ali obzirom da vi sad iznosite podatke kojima mi ne raspolažemo, smatram da bi bilo dobro da ih objedinimo i da vidimo zapravo o čemu se radi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je moguće da vi ne raspolažete čak ni podacima koje je misija OEBS-a utvrdila?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ti podaci su nepotpuni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja verujem da su nepotpuni, ali čak i ti nepotpuni sadrže neke informacije. Evo na primer, u tački 16 ovde govori se o Zvorniku, vi ste maločas govorili o Zvorniku, o nekom logoru, ovde piše nema dokaza, broj zatvorenika zatečenih nula, našli su svega 20 srpskih izbeglica tamo. To je 2. septembra 1992. godine, misija OEBS-a posetila Zvornik.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ali do septembra su svi ili poubijani, rastjerani ili razmjenjeni. Ja vjerujem da nisu zatekli Bošnjake tamo niti Hrvate, to mogu prihvatiti.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, optuženi kaže da će ovaj izveštaj da uvrsti u spis. Bilo bi dobro da se to učini što je moguće ranije kako bismo mi mogli da ga pogledamo, jer je teško svedokinji da odgovara na rečenice istrgnute iz konteksta.

SUDIJA MEJ: Da. Imate li taj izveštaj, gospodine Miloševiću? Imate li kopije za nas?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo daću vam ga odmah. A da li znate, gospođu Malešević, da se govorilo kako i u Srbiji postoji neki logor za Muslimane?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I da li znate da je ta misija dolazila da se raspita, pošto je neko dao pogrešnu informaciju kako se u aleksinačkom rudniku nalazi neki logor? Je li vam poznato to?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To mi nije poznato da su se raspitali, ali da su postojala mjesta zatočenja u Srbiji, to mi je poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vidite, evo ovde ima Aleksinački rudnik u Srbiji, piše nema dokaza, nula zatvorenika i nikakvih dokaza o zatvorenicama nema, 3. septembra 1992. godine. Pa nikad nije postojao ni jedan logor u Srbiji.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, ja bih morala da vas podsjetim na Živovicu, Mitrovo Polje, Sremsku Mitrovicu, Užice. To su mjesta gdje su Bošnjaci bili odvođeni i pritvarani. A što se tiče izvještaja OEBS-a da nisu tog momenta nikog zatekli, ja mogu da se složim, u tom momentu možda nije bio niko zatočen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, gledaju Aleksinčani, oni najbolje znaju da li je u Aleksincu ikad bio bilo kakav logor, u Aleksinačkom rudniku, rudniku uglja. Pa je li vi mislite da se takva istina može da sakrije?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, mnoga mjesta su bila skrivata od javnosti i mislim da je to moguće. Mislim da je moguće da i Srbi u Srbiji nisu znali za ta mjesta. To je apsolutno moguće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate, gospođo Malešević, da su mene vlasti Republike Srpske uveravale da osim zarobljeničkih centara nikakav logor ne postoji na teritoriji Republike Srpske?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Osim zarobljeničkih centara?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da, tamo gde su ratni zarobljenici kao što su bili...

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Aha.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao što su bili zarobljeni u borbama Srbi na muslimanskoj strani ili Muslimani na srpskoj strani ili Hrvati na muslimanskoj strani i Muslimani na hrvatskoj strani i tako dalje.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To vjerujem da su vas uvjeravali, međutim, informacije su se krile i još uvijek se kriju od javnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Biće jako korisno da pomognete, gospođo Malešević, da se sazna prava istina o tome, o svim logorima.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, to je naš konačan cilj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemam taj utisak, niste ostavili na mene taj utisak s obzirom na ove podatke koje dajete da vam je to cilj. Molim...

SUDIJA MEJ: Kad je reč o vremenu, gospodine Miloševiću, imate još 10 minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Meni je jako malo još 10 minuta, gospodine Mej. Vi govorite o Trnopolju. Da li vam je poznato da je u Trnopolju bio izbeglički centar, otvoren, u koji se dolazilo i odlazilo po volji? Tu je napravljen onaj falsifikat kad je ona dama, mislim da se zove Maršal (Marshall), prikazali smo taj film kako je, kako je napravljen taj falsifikat...

SUDIJA MEJ: Ne. Ne možete to da iznesete. Taj navod ne možete tako da iznesete, njime smo se već više puta bavili. To ne možete ovom svedoku tako da navedete. Vi možete o tome da izvodite svoje dokaze, o tom slučaju je već vođeno nekoliko sudskih predmeta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, evo vam ovaj izveštaj OEBS-a, a pre nego što pređem, pre nego šta ga uzmete, evo imate ovde i predlog UNPROFOR-a da se razmene zarobljenici, potpisao Abdulah Razek (Abdullah Razek), brigadni general Sarajevo, komandant sektora UNPROFOR-a. Srbi zarobljeni od strane bosanskih oružanih snaga, u Tarčinu 700, u Pazariću 150, u Hrasnici 23. I isto tako bosansko ljudstvo zarobljeno od strane srpskih snaga, u Luci 57, na Ilidži 7 i Hadžići 600. Evo, to je napisao brigadni general Abdulah Razek, komandant sektora Sarajevo, predlog UNPROFOR-a za uzajamno oslobađanje zarobljenika, koji je isto tako dokument čini mi se validan.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, samo trenutak. Vi ovde sada ne svedočite. Mi ćemo pogledati te dokumente, koji od njih je izveštaj OEBS-a? Vidimo da to nije na engleskom. Imamo ovde jedan papir od UNPROFOR-a, to imamo, vidimo da je to spisak kampova. Samo trenutak, samo trenutak, dozvolite mi da završim. Takođe ste nam dali i nešto što izgleda kao popis bez navođenja bilo kakvog izvora. Šta je to?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To je deo izveštaja OEBS-a od tog datuma koji tu piše. Ako treba da dobavimo i originalni izveštaj, i njega ćemo dobiti. On može, on se nalazi u arhivi OEBS-a, to nije sporno.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Vrat ćemo ovaj dokument koji nije ceo i zatražićemo da se ceo dokumenat uvrsti u spis. Možda nam vi u Tužilaštvu možete da pomognete, gospodine Najs?

TUŽILAC NAJS: Još uvek ne znam da li ga imamo, ali ukoliko ga pronađemo, svakako ćemo ga dostaviti.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC NAJS: Verovatno ću nešto više o tome da znam negde do kraja sledeće pauze.

SUDIJA MEJ: A ako ne, gospodine Miloševiću, molim da nam ga vi nabavite.

TUŽILAC NAJS: Upravo sada proveravam...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, nabaviću ga. Nema nikakvih problema. Imam ovde...

SUDIJA MEJ: Ono šta bismo mi sada možda mogli da uradimo, da ne bi kasnije došlo do zabune je da ovaj deo izvadimo i označimo za identifikaciju sa dokaznim brojem Odbrane, a sledeći broj ćemo dati dokumentu iz UNPROFOR-a.

sekretar: Časni Sude, deo izveštaja OEBS-a će biti označeni za identifikaciju kao dokazni predmet Odbrane 111, a UNPROFOR-ov dokument 112.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođu Malešević, pretpostavljam da saradujete sa Crvenim krstom?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam ovde izveštaj, podatke, naslov stoji "Ratni zarobljenici koji se redovno posećuju od strane Međunarodnog komiteta Crvenog krsta u Bosni i Hercegovini" (The prisoners of war which are being regularly visited by the International Committee for the Red Cross in Bosnia and Herzegovina). Znači, 14. maj 1993. godine. I onda je dato mesto, broj zarobljenika i datum zadnje posete, redovno se posećuju,

pod nadzorom bosanskih Hrvata u Livnu, u Mostaru, u Orašju, Račanicima, Slavanskom Brodu, Kaoniku i Prozoru. E sad vas pitam za ove pod nadzorom bosanskih, pod nadzorom piše "Vlade Bosne i Hercegovine", to su ti za koje vi ne znate, od 14. maja 1993. godine, Breza, Bihać, Hrasnica, Igman, Mrazište, Kladuša, Konjic, "Ramiz Sarčin" u Sarajevu, Stupari, Sarajevo centar, Tarčin i Pazarić, Tešanj, Tuzla, Visoko, Zenica. I onda pod nadzorom bosanskih Srba, Banja Luka, Tunjice, to je inače redovan zatvor već decenijama, Batković o kome smo govorili, bolnica u Bijeljini gde se kao vodi jedan, Doboj, Kotor Varoš, Kula, Kula Butmir - Sarajevo, a onda ima mali logor Banja Luka gde nema zatvorenika, Višegrad gde nema, Zvornik gde nema i Zasavica gde takođe opet ima. Da li znate, znači, nešto o ovim logorima koji po izveštaju su bili posećivani od Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i koje su držali Muslimani? Znači Breza, Bihać, Hrasnica, Igman, Mrazište, Kladuša, Konjic, "Ramiz Saričin" u Sarajevu, Stupari, Sarajevo centar, Tarčin i Pazarić, Tešanj, Tuzla, Visoko, Zenica? Da li išta o tome znate?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Neka od pobrojanih mjesta...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, pre nego što to uradite, dajte da svedokinja vidi taj dokument. Ona ne može da daje komentar o dokumentu, ako ga ne vidi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naslov je: "Zarobljenici koji se redovno posećuju od strane Međunarodnog komiteta Crvenog krsta u Bosni i Hercegovini".

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Prije svega, ovaj izvještaj Međunarodnog komiteta je iz 1993. godine, kad je prema našoj evidenciji dosta logora koji su bili pod srpskom kontrolom zatvoreno, što znači da je u 1993. godini broj logora bio mnogo, mnogo manji. Kada su u pitanju ovi logori koji su bili pod bošnjačkom kontrolom, naravno neki su nam poznati, ali za vašu informaciju, mogu da vam kažem da smo logor u Velikoj Kladuši temeljito ispitali, procesuirali Fikreta Abdića, u tome sam lično i učestvovala. Imamo dovoljno dokaza, imamo i za Tarčin, imamo za Konjic. Međutim, mnoge logoraše koji se navode u ovim logorima mi nemamo u svom popisu, možda nisu trenutno u Bosni, nisu nam se javili, jer ja moram ponovo da kažem da sve naše izvještaje pravimo na osnovu autentičnih izjava svjedoka, ne oslanjamo se puno ni na kakve izvještaje međunarodne i tako dalje, jer zaista želimo sve da provjerimo. Mislim, to bi bilo to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Je li vam poznat ovaj logor u Čelebiću?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate da su u tom mestu, pre svega, zatvarani Srbi?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da je Alija Izetbegović 8. oktobra 1992. godine posetio logor u Čelebiću?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste čuli da su toga dana pripadnici Zelenih beretki pred njim polagali zakletvu, dok su zatočeni Srbi logoraši bili smešteni u šahtove...

SUDIJA MEJ: Ne. Ovo ide daleko izvan svedočenja ovog svedoka. Gospodine Miloševiću, imate još dva ili tri minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, koliko je Srba bivših logoraša iz Čelebića, koliko njih su postali članovi vašeg Saveza, gospođo Malešević?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Sada u ovom momentu ne bih mogla reći tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato mesto "Dretelj" u blizini Čapljine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li raspolazete podacima da su u tom mestu takođe vlasti formirale logor za Srbe, i to isključivo civile?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ja... "Dretelj" mi je poznat kao logor koji su držali Hrvati, u kojem su bili i Srbi i Bošnjaci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa šta ako su držali Hrvati, je li ako su držali Hrvati nije relevantan?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, jeste, imamo ga u svojoj evidenciji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vašem Savezu poznato ko je Ahmet Makitan zvani Maks od oca Omera iz Stoca?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato ko je Edib Buljubašić, bivši oficir JNA?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači ništa vam nije poznato, niste kroz bilo kakve svedoke došli do toga koliko su ta dvojica izvršili mučenja? Evo uzimam samo neke primere, zlostavljanja, silovanja, ubistava Srba u Dretelju, upravo u Dretelju, u tom logoru koji vam je poznat. Poznat vam je logor, ali ništa ne znate šta se događalo ni ko su izvršiooci? Ništa ne znate o tome?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Te pojedinosti ne bih sada, jer nisam se pripremila za to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A znate li ko su Srećko Hercog i Blažo Kraljević?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako znate za logor u Dretelju, valjda znate da su oni bili upravnici tog logora. Ne znate ništa o tome? A da li je vaš Savez, sobzirom da je članom 11, tačka 6 vašeg Statuta predviđeno u okviru programskih ciljeva i zadataka i podnošenja tužbi u funkciji onih o kojima se vaš Savez brine, da li je podneo neku tužbu protiv nekoga ko je ubijao, masakrirao, zlostavljao Srbe u tim logorima u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Mi upravo pripremamo materijal za takve tužbe i vjerovatno vrlo brzo ćemo izaći time.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vam je poznato da je kasarna bivše JNA "27. juli" u Bihaću od 1994. do 1996. godine bila pretvorena u logor? Uglavnom su smešteni zarobljenici, pripadnici Vojske Republike Srpske. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, to su bili logori isključivo za ratne vojnike zarobljenike, a mi se pretežno bavimo civilima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li ste se kao Savez, sobzirom da je članom 17. Statuta predviđeno da se vi bavite zastupanjem

interesa logoraša i njihovih porodica koji se, kako se kaže, još uvek nalaze u agresorskim logorima, da li ste se bavili zastupanjem interesa porodice bilo kog Srbina koji je ubijen u batinanju, u mučenju u nekom od tih logora, pečen na ražnju, sečeni delovi tela i tako dalje? Da li ste podneli ili bavili se zaštitom interesa bilo koga od njih?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, mi se bavimo zaštitom interesa naših članova, svih onih koji nam se obrate. Ne mogu da se sjetim da smo imali neki primjer da nam se neki logoraš srpske nacionalnosti obratio, ne mogu sad da tvrdim i da nije, međutim, ne mogu da se sjetim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da...

SUDIJA MEJ: Imate pravo na još dva pitanja, gospodine Miloševiću, a onda vam je vreme isteklo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vaš Savez raspolaže podatkom da je bilo ko iz Republike Srbije ili u Republici Srbiji osnovao i jedan zatvor ili logor za lica iz Bosne i Hercegovine?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, raspolažemo određenim podacima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kojim, molim vas? Da čujem.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Šljivovica, Mitrovo Polje, Sremska Mitrovica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sremska Mitrovica je redovni zatvor.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, u koji su bespravno odvođeni Bošnjaci iz Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li mislite na Mitrovo Polje 1995. godine, gde je čitava jedna brigada smeštena koja je pobegla da izbegne, da izbegne uništenje iz istočne Bosne?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, činjenica je da su bili samo muškarci, međutim, na tom mjestu su kršena elementarna ljudska prava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Malešević, znate li vi da sam ja primio tu brigadu da pređe preko Drine da im sačuvam glavu, njih 840, i da su ih istog dana posetili...

SUDIJA MEJ: Ovo ide izvan njenog svedočenja. Gospodine Tapuškoviću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas, gospodine Mej, ovakve, ovakva svedočenja koja prave od Srba monstrume ne mogu ovako kratko da se ispituju, jer je ovo jedna gomila laži.

SUDIJA MEJ: To je vaš komentar, to nije adekvatno zapažanje. Vi ste imali priliku da unakrsno ispituujete. Rečeno vam je da će vam vreme biti ograničeno. Ako želite da podnesete zahtev da biste izneli još informacija, još detaljnijih informacija mi ćemo to onda razmotriti, a u međuvremenu gospodin Tapušković može unakrsno da ispita svedokinju. Mi još nismo, samo trenutak gospodine Tapuškoviću, mi se još nismo pozabavili dokumentom Crvenog krsta. Gospodine Miloševiću, vi ste pominjali izveštaj Crvenog krsta. Ponovo mi se čini da je oblik ovog dokumenta, da je to zapravo spisak sa faks mašine. Da li vi imate ostatak izveštaja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Na žalost, imam ovde vrlo, čak je preterano reći skromne mogućnosti, ali mogu da vam dostavnim naknadno i te papire u celini. Međutim, gospođa Malešević je videla taj dokument, to je izveštaj Crvenog krsta.

SUDIJA MEJ: Ne, mi ćemo ga uvesti kao dokazni predmet na sledeći način. Obeležićemo ga za identifikaciju, daćemo mu sledeći broj dokaznog predmeta, a vi možete kasnije da uvedete ceo izveštaj i onda ćemo mu dati broj dokaznog predmeta. U ovom trenutku ćemo ga obeležiti samo za identifikaciju.

sekretar: Časni Sude, ovaj dokument će biti obeležen u svrhu identifikacije kao dokazni predmet Odbrane 113.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Tapuškoviću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospođu Malešević, ja imam veoma ograničeno vreme za unakrsno ispitivanje i pokušao bih samo dva problema, ako mogu, da ovde postavim i da objasnite Sudu nekoliko stvari. Prvo je ovo što se tiče člana 1. Statuta Saveza logoraša Bosne i Hercegovine, a to je tabulator 1, dokaz 404, kaže se da: "Savez logoraša

Bosne i Hercegovine, u daljem tekstu Savez je dobrovoljna vanstranačka asocijacija udruženih građana bivših logoraša koji prihvataju njegova programska opredeljenja". Dakle, pre svega građana. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: On je donet 25. avgusta 2000. godine, to je znači država Bosne i Hercegovine postojala već skoro pet godina. Je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Moram da pojasnim to. Statut je donet 1996. godine, a 1999. godine su izvršene izmjene i dopune.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U svakom slučaju, i 1996. i 2000. godine Bosna i Hercegovina je već godinama postojala u onom obliku kako danas postoji?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zanima me da li je to onda i Statut na koji je dala saglasnost i Republika Srpska?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Kako vidite, u našim programskim ciljevima stoji da djelujemo na području cijele Bosne i Hercegovine. Statut je uredno ovjeren od Ministarstva pravosuđa.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li je na ovaj Statut dala saglasnost Republika Srpska, a to pre svega pitam zbog nečega šta je ušlo u ovaj Statut kao određenje, agresija na Bosnu i Hercegovinu? Da li je Republika Srpska dala saglasnost na ovakav sadržaj Statuta ili ne? To vas pitam.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, ja vam ne mogu odgovoriti na to pitanje, jer registraciju smo dobili od Ministarstva pravosuđa. Da li su oni tražili saglasnost ne znam, ali Statut ima svoje rješenje i status pravnog lica sa svim ovim ciljevima i zadacima.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pitam vas to zbog toga što je to već jedno utvrđenje. U jedan ovakav Statut teško da bi moglo da uđe nešto šta treba tek da se utvrdi, pogotovu ako se radi o državi koja je sastavljena od tri entiteta.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Razumjela sam pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne možete ništa da kažete?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne mogu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Molim još samo jedno objašnjenje, ako možete Sudu da objasnite. To je tabulator 5, gde se govori o ubijanjima i mučenjima i fizičkom maltretiranju. Tu ste naveli čitav niz oblika ubijanja i čitav niz oblika mučenja i fizičkog maltretiranja. Isto tako, ovde smo u zadnjem tabulatoru videli fotografije koje su prezentirane i koje su već mnogo puta viđene na raznim mestima. Interesuje me, ako možete Sudu da objasnite, pre svega u odnosu na mučenja i fizička maltretiranja, to su uglavnom ljudi koji su preživeli, je li tako?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E pa na primer, pod tačkom 21, otkidanje genitalija logorašima od strane zločinaca. Imate li fotografije za takve ljude?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Oprostite, gospodine, ali iluzorno je očekivati fotografije takvih zločina. Imamo autentične svjedoke.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zar nije bilo logično, ako su to ljudi koji su preživeli, da nam pokažete neku fotografiju vezanu za jedan ovakav strašan zločin?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čak i da je posjedujem, ja je ne bih mogla bez odobrenja svjedoka prezentirati. Zato je možda najbolje da sami govore o tome.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, ako ne možete za to, ali evo, pod tačkom 30, nabijanje logoraša na drvene i staklene predmete. Imate li fotografije takvih slučajeva?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, fotografije nemamo. Imamo svjedoke.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Znači vi nemate ni jedan materijalni dokaz, ni jednu fotografiju za sve ovo šta ste ovde naveli od 16 do 33, odnosno do 44?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Materijalni dokazi su posljedice koje su još uvijek vidljive na tjelima bivših zatvorenika i masa svjedoka koji su posmatrali to.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja vas pitam, ne za masu svedoka koji su posmatrali, nego ako su ovi ljudi preživeli i došli kod vas i požalili se na muke koje su imali, zašto ne postoji ni jedna fotografija koja pokazuje na materijalan način to šta su doživeli?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Nemamo ovakve fotografije.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dve stvari proizilaze iz unakrsnog ispitivanja. Prvo bih hteo da se pozabavim poslednjim pitanjem gospodina Tapušковиća. Vi ste rekli da nemate fotografije povreda, vi ste videli fotografije nekih povreda, i mi smo ih videli, ali nemate fotografije konkretnih vrsta zlostavljanja. Da li postoji određen razlog za to?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Prije svega, u vrijeme događanja takvih zločina nisu se vršila snimanja, bar nisu bili logoraši u prilici. Mislim da se to sve odvijalo dalje od očiju javnosti, o tome samo mogu da svjedoče logoraši koji su to mogli da vide.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A kada je reč o logorašima koji su opisivali povrede koje su njima nanesene kao osobama, da li ima bilo kog razloga zašto ne bismo imali fotografije tih povreda?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: To je apsolutno moguće.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, moguće je da postoje fotografije povreda koje su oni podneli?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To me dovodi do sledećeg pitanja. Da li se u vašoj dokumentaciji nalaze i lekarski izveštaji? Da li bi to bilo nešto šta je adekvatno za takvu dokumentaciju ili ne?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da, uz većinu predmeta postoji ljekarski nalaz. Međutim, mnogi nisu uspjeli da se jave neposredno po izlasku iz logora i zatraže ljekarsku pomoć. Ali imamo ljekarskih nalaza određen broj.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Optuženi vam je postavio nekoliko pitanja sugerišući da zatočenički objekti jednostavno nisu bili zatočenički objekti, nisu bili logori. Zatim je gospodin Tapušković osporavao određene tvrdnje o mučenju i fizičkom zlostavljanju. U vašoj dokumentaciji koja je ogromna postoje podaci o tome. Da li bi bilo moguće da vi pretražite vašu dokumentaciju i nađete podatke o konkretnim lokacijama i konkretnim povredama koje su osporavane prilikom unakrsnog ispitivanja, dokumentaciju koja bi potkrepila vaše svedočenje?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mi nismo preko Tužilaštva priložili svu vašu dokumentaciju kao dokazni predmet, zato što je to ogromna dokumentacija i ja i ne tvrdim da to treba da se učini, ali da li postoje i neki razlozi poverljivosti ili nečeg sličnog zbog čega se neki delovi te dokumentacije koji se odnose na konkretne zatočeničke objekte i povrede ne bi mogli staviti na raspolaganje ovom Sudu?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Prije svega, za svu dokumentaciju koju stavljamo na raspolaganje Međunarodnom sudu, tražimo ponovo saglasnost da naših članova. Međutim, pretpostavljam da postoji jedan deo dokumentacije koji je nemoguće dostaviti Sudu, a to je, to se odnosi na zločin silovanja žena koje su kao posledicu na svijet donele djecu, mislim da to ne bi trebalo, da ne bi bilo ni u kom slučaju dobro prezentirati.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne, ne, gospođe Malešević, neće se ni postavljati detaljna pitanja u vezi sa tim. Mene interesuju samo konkretne tvrdnje koje je izneo optuženi, a sada i gospodin Tapušković. Ako biste našli dokumenta koja bi se bavila tim konkretnim tvrdnjama, da li biste bili u mogućnosti da Pretresnom veću ponudite dokumenta koja bi potkrepila ono šta ste rekli?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, prva stvar koju tražim je da, kada svedokinja krene, da joj gospodin Aga iz transkripta njenog svedočenja da spisak svih osporavanih tačaka, svih osporavanih lokacija i vrsta zlostavljanja. Ona to može da ponese sa sobom i potrošiti koliko god joj je potrebno vremena da u svojoj dokumentaciji pronađe dokumenta o tome i pošalje nam ih. Mi ćemo to onda dostavi Pretresnom veću i optuženom. Mislim da je to nešto šta proizilazi iz unakrsnog ispitivanja i da bi bilo adekvatno da se učini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej...

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da. Ono šta mi imamo na umu je sledeće. Tužilaštvo treba da bude u mogućnosti da izvede dokaze i naravno, ako je potrebno, mi ćemo možda zamoliti svedokinju da se vrati i da se time pozabavi u unakrsnom ispitivanju. Da, gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo da pojasnim, mislim da je zahtev gospodina Najsa apsolutno neostvariv, jer ne može ona da dobije spisak osporavanih elemenata svog svedočenja kad ja nisam imao vreme da osporim elemente njenog svedočenja. Može da dobije samo spisak onoga šta sam za ovo kratko vreme uspeo da osporim. A pošto sam prikraćen sa vremenom, onda možete da zamislite koliko bi se još tu moglo osporiti i šta se sve može osporiti. Prema tome, izraz "svih osporavanih" je potpuno neadekvatan. Ja osporavam celo svedočenje.

SUDIJA MEJ: Mi ćemo da se bavimo onim delovima koji su detaljno osporavani. Materijal u vezi sa tim može da se dostavi i mi ćemo da ga razmotrimo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodo Malešević, upravo ste čuli da je optuženi rekao da osporava celo vaše svedočenje. On je još ranije rekao da je u pitanju gomila laži i mislim da je time hteo da sugerise da ste vi lagali pred Pretresnim većem. Vi ste nam ispričali na koji način su pojedini logoraši, navodni logoraši i žrtve zabeležili svoj istorijat i svoje priče za vaš Savez i rekli ste nam kako oni imaju neke ograničene beneficije koji proizilaze iz članstva u Savezu logoraša. Takođe ste nam ispričali kako ti njihovi zahtevi ponekad moraju da se provere.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li postoji ikakva druga beneficija koju oni kao pojedinci dobijaju, ako su članovi opštinskog ili nekog drugog lokalnog udruženja i Saveza? Da li vi imate neke beneficije kao službenik tog Saveza koji upoređuje te dosjee? Da li bilo ko izvlači bilo kakvu dodatnu korist iz toga?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Iz ovoga što radimo, a radi veliki broj ljudi, kako na terenu tako i u stručnoj službi saveza, niko nema nikakvu korist.

Naša akcija se skoro odvija volonterski, niti naši članovi uživaju bilo koje pravo. Motiv jedini je istina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Optuženi je na vas vršio pritisak u vezi sa Srbima i vi ste rekli da ima Srba u Savezu, ali da nemate konkretne statističke podatke o nacionalnom sastavu članova Saveza. S obzirom da vaš Savez ima multietnički karakter, da li postoji ikakav razlog da se članstvo razbija po nacionalnoj strukturi, s obzirom na činjenicu koliko su oni pretrpeli zbog toga?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Mislim da ne postoji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Optuženi je stavio pred nas dve strane na vašem maternjem jeziku za koje mislim da ih niste videli, mislim da je reč o izveštaju OEBS-a. Zapravo, mislim da ih sada ovde niste videli. Molim poslužitelja za pomoć, da li bi mogli da to pokažemo svedokinji, to i stranu dokumenta UNPROFOR-a da vidimo da li ona ima bilo kakav komentar na dokumenta u originalnom obliku?

SUDIJA MEJ: Dodajte ih svedokinji, molim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I dok se bavimo tim dokumentima, možete li da nam kažete, gospođo Malešević, da li vi znate bilo šta o metodologiji pravljenja navodnog izveštaja OEBS-a?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Moram da kažem da mi to nije poznato, metodologija po kojoj su radili. Međutim, ovo je 3. septembar, a prema našim podacima, mnogi logori su već tada bili zatvoreni kad je u pitanju istočna Bosna. Ja ovaj dokument nisam vidjela, sad ga prvi put vidim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da je reč o delu dokumenta OEBS-a, tako je bar opisan ovde. Pogledajte, molim vas, drugi dokument koji se sada stavlja pred vas. Da li ste ga ranije videli? Moguće da je to dokument Crvenog krsta.

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Dokument nisam vidjela.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajte ga, da li želite da date bilo kakav komentar u vezi sa ovim dokumentom?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Čujte, ovo što navode ovdje Tarčin i, oni su poznati. Mi imamo evidentiran Tarčin kod sebe i poznato je da je to

bio logor u kojem su bili zatočeni, pored Bošnjaka, i Hrvata i Srbi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nemate drugih komentara? I na kraju sledeće. Da li je bilo ikakvih slučajeva da su Srbi koji su podneli zahtev za članstvo u Savezu logoraša odbijeni zbog njihove nacionalne pripadnosti?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Ne, zbog nacionalne pripadnosti niko nije odbijen. Jedino se moglo dogoditi da nije dokumentacija bila potpuna. Međutim, mi smo multinacionalna asocijacija i nema razloga za takva odbijanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li postoje udruženja u kojima su samo Srbi ili pretežno Srbi, možda zato što postoje u područjima koja su većinski srpska?

SVEDOK MALEŠEVIĆ – ODGOVOR: Da. Da, postoje. Prema našim informacijama, nedavno je formirano udruženje u Republici Srpskoj koje okuplja preživjele logoraše i mi već se spremamo da ostvarimo određene kontakte kako bi zajednički mogli da radimo, da objedinimo građu i tako dalje. Inače, ranije smo imali kontakte sa Udruženjem nestalih i zarobljenih. Međutim, oni su okupljali i logoraše i nestale i poginule. Sad je razdvojeno to, tako da su formirali samo Udruženje logoraša i što nas vrlo raduje i očekujemo da ćemo imati dobru saradnju.

TUŽILAC NAJS: To bi bila sva moja pitanja za ovog svedoka, časn Sude, pod uslovom da se od nje zatraži da donese dokumenta, odnosno da pronađe dokumenta i pošalje nam ih.

SUDIJA MEJ: Gospođo Malešević, time je za sada vaše svedočenje završeno. Mi ćemo vas zamoliti da nam dostavite neke dokumente koji se tiču tema o kojima ste ispitivani. Možda ćemo morati da vas kasnije u toku suđenja zamolimo da se još jednom vratite ovamo kako biste svedočili o tim dokumentima. U međuvremenu, hvala vam što ste došli da svedočite pred Međunarodni sud. Sada možete da idete.

SVEDOK MALEŠEVIĆ: Hvala i vama.

SUDIJA MEJ: Dok svedokinja odlazi, možda bi mogli da rešimo nekoliko interlokutarnih stvari o kojima treba da donesemo odluku. Prvo, svedokinja Žana Baća, možda sam pogrešno izgovorio njeno ime. Mi smo prošle nedelje dozvolili da ta svedokinja zameni jednog drugog svedoka. Sada se

od nas traži da odlučimo da li ona može da svedoči po Pravilu 92bis. Mi smatramo da je to prikladno. Međutim, ona će da dođe ovamo i može da bude unakrsno ispitana. Amikusi su od nas zatražili produženje vremenskog roka u jednom konkretnom slučaju, radi se o prihvatanju transkripata, i mi to odobravamo onako kako je zatraženo.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Hvala, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Zatim, imamo tu i neke zaštitne mere za jednog svedoka, odnosno za neke svedoke. To je zahtev od 5. marta. Budući da smo sada na javnoj sednici, ja neću spominjati imena, ali mogu da kažem da se taj zahtev od 5. marta odnosi na tri svedoka i mi mere odobravamo u obliku u kojem su zatražene.

TUŽILAC NAJS: Hvala vam, časni Sude.

(privatna sednica)

SUDIJA MEJ: Mislim da smo sa ovim zaključili ova pitanja. Možemo li da počnemo sa sledećim svedokom? Da, imamo 10 minuta. U redu.

TUŽILAC NAJS: To je bilo...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej...

sekretar: Na otvorenoj smo sednici, časni Sude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja nisam bio obavešten ni o kakvim promenama u redosledu svedoka iako ste vi pre pauze dali instrukcije da treba na vreme da me informišu o tome. Ja na mom spisku imam Žanu Baća, a ne Đorđevića koji će biti sledeći, on na mom spisku ide posle nje. Zato ja samo hoću da to zabeležite, da se čak ni vaše instrukcije ne poštuju, da se ova druga strana toga ne pridržava, da me na vreme obavesti o spisku i redosledu svedoka.

SUDIJA MEJ: Na našoj listi koja nosi datum 3. mart se jasno vidi da će gospodin Đorđević da bude sledeći svedok.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja obično dobijem spisak svedoka. Poslednji koji sam dobio kaže Žana Baća, pa Đorđević i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Mi takođe imamo spisak od 27. februara i takođe piše da je gospodin Đorđević sledeći. Ne znam koji vi datum imate, izgleda da se bavite nekim ranijim dokumentom.

TUŽILAC NAJS: Možda optuženi ima na umu razgovor koji je gospođa Diklić (Diklich), koja sedi pored mene, imala sa njegovim saradnicima, kada je ona u jednom trenutku rekla da postoji mogućnost da se iz administrativnih razloga promeni redosled, odnosno da će Baća i Đorđević da zamene mesta. Njegovi saradnici su dobili uputstvo da upozore optuženog na tu mogućnost. U svakom slučaju, lista je ostala kakva je i bila.

SUDIJA MEJ: U redu. Idemo sada na tog svedoka. Koliko mislite da će vam trebati vremena za glavno ispitivanje?

TUŽILAC NAJS: Daću sve od sebe da ga završim danas.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imate danas posle podne da se pripremite za unakrsno ispitivanje ovog svedoka. A sada moramo da pomenemo još jednu stvar, doktor Ranta (Helena Ranta) dolazi u sredu.

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA MEJ: U redu. Onda, budući da njeno svedočenje moramo svakako da saslušamo određenog dana, mi ćemo nju saslušati u sredu, bez obzira na to kakva će biti situacija sa svedočenjima drugih svedoka. Možda ćemo onda morati njih da saslušamo pre ili posle nje.

TUŽILAC NAJS: Hvala. Ne znam tačno koji je konačno stav Pretresno veće zauzelo o tome kojim će redosledom da se ispituje ta svedokinja.

SUDIJA MEJ: Ja sam mislio da smo to već jasno odlučili. Ako nismo, onda ćemo to uraditi ovako. Prvo će ona dati svoju izjavu, ako je ima, zatim će pitanja postavljati Pretresno veće, pa zatim Tužilaštvo, pa onda optuženi i amikusi. Posle toga će Pretresno veće postaviti eventualna dodatna pitanja. Gospodine Miloševiću, dozvolite mi da vam to objasnim. Kada doktor-

ka Ranta dođe da svedoči, mi ćemo prvo dati reč Tužilaštvu da je ispita, zatim ćete vi postavljati pitanja, pa onda amikusi i time će njeno svedočenje biti završeno. Pretresno veće će svedokinji postavljati pitanja ili na samom početku ili na samom kraju, zavisno od našeg sopstvenog nahođenja. Mislim da smo se sada već približili i pauzi. Da, da, možda je najbolje da onda i odemo na pauzu. U redu, idemo ranije na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Sudija Mej.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sedite. Šta ste želeli da kažete, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pre svega, mogu da vam dam celovit izveštaj Međunarodnog crvenog krsta od 14. maja 1993. godine iz koga sam vam dao samo jednu stranu, a drugo, hteo bih samo da mi kažete koliko ću imati vremena za svedoka Helenu Rantu.

SUDIJA MEJ: Nismo to još odredili. Zašto? Mislite li da će vam trebati više vremena nego šta je uobičajno?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo želim da budem informisan koliko ću imati vremena pošto je ona već u sredu, da imam predstavu o tome.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Pa mislili smo negde sat vremena. Imaćete sat vremena za unakrsno ispitivanje. Ali idemo sada prvo sa ovim svedokom.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, kao što se možda sećate, ovaj svedok je na početku nosio pseudonim. Međutim, od samog početka je bilo jasno, kao što sam već ranije rekao, da je on bio spreman da otvoreno svedoči čim dobije službeno dopuštenje. Gospodine, vaše puno ime i prezime, molim?

SVEDOK – ODGOVOR: Moje prezime je Đorđević, ime Milosav.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, verovatno se sećate da je u vezi sa izjavom ovog svedoka postavljen zahtev da se deo njegove izjave uvrsti u spis po Pravilu 92bis. Tom je zahtevu udovoljeno i među raznim paragrafima koji će biti izvršeni po Pravilu 92bis su paragrafi 1, od 22 do 25, 29 i zatim paragrafi od 47 do 70 i 71. Molim da se izjava i paket po Pravilu 92bis uvrste u spis i da dobiju dokazni broj.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet Tužilaštva broj 405.

TUŽILAC NAJS: Uz ovog svedoka ide nekoliko dokaznih predmeta. Molim da se i oni odmah uvrste u spis i da dobiju dokazni broj.

sekretar: Dokazni predmeti koji idu uz gospodina Đorđevića nosiće dokazni broj Tužilaštva broj 406.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste general u penziji. Da li je to tačno?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je, gospodine tužioče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I iz vaše biografije, koju u pismenom obliku Pretresno veće ima u svojim rukama, vidimo da ste 20. oktobra 1991. godine imenovani za načelnika koordinacione grupe pri Ministarstvu odbrane Republike Srbije za SAO Krajinu i vi ste tamo radili sa generalom Tomislavom Simovićem, pod njime.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je, gospodine tužioče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: On je bio ministar odbrane Srbije. Vi ste na vašem položaju ostali relativno kratko vreme do 22. decembra 1991. godine?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ministarstvo odbrane Srbije osnovano je, po vašem shvatanju i ukoliko je potrebno, o tome možete kasnije i nešto da kažete. Dakle osnovano je u skladu sa raznim zakonima i radilo je na osnovi, bilo je zasnovano na zakonu o tadašnjem Sekretarijatu za narodnu odbranu Republike Srbije, zar ne?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli biste da se pravna osnova za osnivanje i rad Ministarstva odbrane mogla da nađe u nizu zakona i nabrajate Ustav Srbije iz 1990. godine, Ustav SFRJ iz 1974. godine, Zakon o opštenarodnoj odbrani SFRJ iz 1982. godine, kao i zakone Republike Srbije, Zakon o opštenarodnoj odbrani iz 1984. godine i Zakon o opštenarodnoj odbrani iz 1991. godine

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Osim toga, spominjete i pravila o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji rada unutar Ministarstva odbrane.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, to je donela Vlada Srbije 1991. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, doneli ste u Hag (The Hague) još jedan dokument, to je Zakon o odbrani Republike Srbije iz 1984. godine, to je tabulator 1 u našoj fascikli dokumenata koji nosi dokazni broj koji sam već zaboravio.

sekretar: To je dokaz broj 406.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. 406. Znači dokazni predmet 406, tabulator 1. Molim da to pogledamo, veoma kratko. Ako pogledamo četvrtu stranu od 10 strana, vidimo član 111 koji stoji ispod naslova "Republički sekretarijat za narodnu odbranu" i tu se kaže: "Republički sekretarijat za narodnu odbranu u okviru svog delokruga, pored poslova koje vrši po opštim propisima o organima uprave, vrši i sledeće upravne planske operative i stručne poslove", pa sledi nabrojanje. I pod tačkom 13, na šestoj strani stoji: "Organizuje, prati i usklađuje pripremanje, osposobljavanje i obučavanje radnih ljudi i građana za opštenarodnu odbranu i za rad u slučaju neposredne ratne opasnosti, pretnji ratom, u ratu i u drugim vanrednim prilikama". Zatim na sledećoj strani pod tačkom 24 stoji: "To telo vrši određene poslove za Skupštinu Socijalističke Republike Srbije" i još

neke druge organe koji su ovde navedeni. Takođe ste želeli da skrenete našu pažnju na tačku 29, u kojoj stoji: "U saradnji sa Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu i odgovarajućim vojnim komandama, organima i jedinicama JNA učestvuje u obezbeđivanju popune oružanih snaga i drugih potreba opštenarodne odbrane, organizovanju i sprovođenju obuke i vežbi, izradi i usklađivanju planova odbrane, u izboru ratnih lokacija". I zatim paragraf 30, treći red: "Republički sekretarijat za narodnu odbranu u slučaju neposredne ratne opasnosti, rata i u drugih vanrednih prilika" i zatim se navodi šta to on radi. I to je, mislim, sve šta mi od vas treba za sada, jedan opšti pregled. Dakle, ovaj zakon i pravila, prema vašem shvatanju, daju osnovu za funkcionisanje Ministarstva odbrane Srbije?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Sasvim tako, sa tim što je novi Zakon za narodnu odbranu Republike Srbije iz 1991. godine neke od tih zadataka praktički eliminisao i reducirao u odnosu na to stanje kakvo je bilo u ovome Zakonu iz 1984. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Ministarstvo odbrane, kratko ćemo se pozabaviti kontrolom nad Ministarstvom odbrane i Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu, dakle SSNO. Da li je Ministarstvo odbrane Republike Srbije bilo deo srpske Vlade i ako jeste, kome je bilo odgovorno?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Ja bih molio, ako može šema jedna da se pokaže, lakše će na njoj biti objasniti, ali može i ovako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U tom slučaju, da pogledamo tabulator 2, molim da se to stavi na grafoskop. Generale, molim vas, ako biste mogli da to objasnite što jednostavnije, u ovom slučaju nam nije potrebna složenost. Objasniću ovo šta vidimo ovde. U sredini je Vlada Republike Srbije, predsednik Vlade, navodi se njegovo ime, zatim ispod toga je Ministarstvo odbrane Republike Srbije, navodi se ime ministra, kasnije ćemo se vratiti na koordinacionu grupu. Kome je Ministarstvo odbrane bilo odgovorno?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: U prvom redu Ministarstvo odbrane je odgovorno vladi republike, samim tim što je i ministar za odbranu Srbije član Vlade. Istovremeno vlada i Ministarstvo odbrane za svoj rad odgovaraju Narodnoj skupštini. Dakle, svaki ministar, pored toga što odgovara vladi, odgovora i Narodnoj skupštini, Skupštini Srbije. Ali za određene poslove iz nadležnosti predsednika Republike, ministar odbrane takođe odgovara i predsedniku Republike kao što odgovara vladi. To je najkraće. A

odnos Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i Ministarstva odbrane Republike, ova linija donja horizontalna sa dve strelice levo i desno znači da ministarstva međusobno, odnosno SSNO-a i ministarstvo saraduju. A ova gornja strelica pokazuje da je u određenim poslovima Savezni sekretarijat za narodnu odbranu nadređen ili pretpostavljen Ministarstvu odbrane Srbije i to, pre svega, u slučaju kada Predsedništvo SFRJ prenese deo svojih nadležnosti na Savezni sekretarijat za narodnu odbranu. I onda se SSNO javlja u toj ulozi nadređenog.

SUDIJA MEJ: Podsetite nas u vezi SSNO-a, za šta je to skraćenica?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu. Nadam se da sam tačno rekao. Ako samo konstatujemo da se na ovom grafikonu nalazi i koordinaciona grupa u okviru Ministarstva odbrane, onda možemo da pogledamo sledeći grafikon, to je tabulator 3. Generale, ovo je jedan grafikon na osnovu kojeg se vidi koji su bili principijelni zadaci Ministarstva odbrane. Zadaci Ministarstva, mislim da ste to već rekli kada smo se bavili Zakonom iz 1984. godine, vrlo ukratko ste naveli te zadatke. Je li tako?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo ovaj dijagram koji je prilično natrpan, ali je za nas pojednostavljen bojama, možete li da nam pomognete u vezi sa ovim zadacima koji su identifikovani različitim bojama? Da li je to imalo veze sa nadzorom i pripremama stanovništva za odbranu Republike?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine tužioče, ovde su prikazani zadaci Koordinacione grupe kao radnog tela pri Ministarstvu odbrane Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam se, moja greška. Da se onda vratimo jedan korak i da se prvo pozabavimo glavnim zadacima samog Ministarstva odbrane. Šta biste rekli, koji su bili zadaci samog Ministarstva odbrane? Zaboravite za trenutak ovaj dijagram. Šta ste rekli, koji su bili glavni zadaci Ministarstva odbrane?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Glavni zadaci Ministarstva odbrane bili su da prati, inicira, priprema i usmerava celokupne odbrambene pripreme civilnih struktura društva Srbije, da saraduje sa Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu, komandama armijskih oblasti i republičkim štabom za narodnu odbranu u pripremanju i organizovanju opštenarodnog otpora, dakle ne u upotrebi oružanih snaga. A poseban zadatak koji je Savezni sekretarijat za narodnu odbranu preneo na Ministarstvo odbrane Srbije

jeste bio da prikupljaju informacije, obaveštenja o stanju, pripremama i popunjenosti Teritorijalne odbrane Srpske autonomne oblasti Krajine ili Krajina, sve tri koje su se u decembru objedinile u Srpsku Republiku Krajinu. To je učinjeno iz razloga što su komande vojnih oblasti bile preopterećene svojim operativnim zadacima, komandovanjem oružanim snagama i onda se našlo za shodno da Ministarstvo odbrane Srbije deo tih poslova radi za Savezni sekretarijat za narodnu odbranu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Ministarstvo odbrane učestvovalo u vojnom planiranju na strateškom nivou ili je bilo više ograničeno u svojoj funkciji?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Ne, gospodine tužioče, Ministarstvo odbrane Srbije uopšte nije učestvovalo u operativnom planiranju, upotrebi oružanih snaga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je pomagalo Teritorijalnoj odbrani ili JNA?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: To jeste, pomagalo je mobilizacijom, pripremom kadrova, materijalnim pomaganjem, ali ne iz ingerencije direktne Ministarstva nego kao posrednik sa nadležnim komandama oružanih snaga i Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je uopšte učestvovalo u obuci Teritorijalne odbrane u Srbiji, odnosno u SAO Krajinama? Da li je učestvovalo u obuci njihove Teritorijalne odbrane?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Koliko znam, nije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi čuli, nešto čuli o čoveku po imenu Vasiljković? Da li je on učestvovao u obuci?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Gospodin Dragan Vasiljković ili kapetan Dragan po nadimku je jednom navraćao u Ministarstvo odbrane kad sam ga ja sreo u hodniku i nisam razgovarao sa njim, ali sam od ministra Simovića čuo da je tražio da mu se odobri takozvani Bubanj Potok, to je centar za obuku vojnika, strelište za lično naoružanje i tako dalje, koji je bio u ingerenciji Komande odbrane grada Beograda, odnosno JNA. U nekakvom dogovoru između komande armijske oblasti i Ministarstva odbrane, ne znam ko je još tu učestvovao, odobreno je da Kapetan Dragan organizuje Centar za obuku u Bubanj Potoku, 16 kilometara, 17 dalje od centra grada. Međutim, koliko sam ja obavešten, na tu obuku su došla doslovno tri čoveka, od kojih

dva iz Krajine i jedan negde iz Beograda, iz Srbije, tako da taj kurs tamo nije ni delovao. Ja se nisam za to ni interesovao niti sam bio nadležan da o tome vodim brigu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je srpsko Ministarstvo odbrane održavalo odnose sa srpskim Ministarstvom unutrašnjih poslova u smislu razmene informacija?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se kao primer toga sećate jednog konkretnog sastanka na kome su učestvovali ministar Simović i Aleksandar Vasiljević i Zoran Sokolović?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, sećam se, gospodine tužioče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dolazimo do Radmila Bogdanovića. Da li je on 1988. godine postao ministar unutrašnjih poslova Srbije?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je on tehnički podneo ostavku na tu funkciju?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Koliko se sećam, to je bilo posle masovnih demonstracija u Beogradu marta 1991. godine ili iza toga, sad ne znam datum. Podneo je Skupštini zahtev za ostavku i to mu je uvaženo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kao što nam je poznato, na njegovo mesto je došao Sokolović.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali da li je u stvari Bogdanović zadržao određenu funkciju i uticaj u Ministarstvu i posle toga?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Gospodin Bogdanović nije imao nikakvu funkciju više u ministarstvu, zvanično. Međutim, kada se radilo o njegovom nasledniku, čoveku koji po nekakvim ondašnjim zaključcima ljudi koji su kontaktirali sa njime nije bio pripremljen dovoljno za tu funkciju, po kuloarima između nas, između ljudi sa kojima smo kontaktirali govorilo se o gospodinu Bogdanoviću kao ministru u senci, drugim rečima da oni imaju intenzivne veze, saradnju, da mu verovatno Bogdanović pomaže i tako. Ali ja za to nemam konkretan dokaz, neki papir ili nešto, nego samo tako kako je bilo uopšteno uzeto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakvi su bili odnosi između Sokolovića i optuženog? Da li su bili bliski, da li su uopšte postojali neki odnosi? Šta ste otkrili o tome?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Ja koliko se sećam iz onog partijskog rada dok je još postojao Savez komunista Srbije, gospodin Sokolović je bio sekretar Centralnog komiteta kada je gospodin Milošević bio predsednik Centralnog komiteta, pa je prirodno da oni imaju vrlo bliske neposredne odnose.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čuli smo za Ministarstvo za veze sa Srbima izvan Srbije. Da li je Ministarstvo za koje ste vi radili, Ministarstvo odbrane imalo odnose sa tim drugim ministarstvom?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno jeste, samo ja nisam prisustvovao nikakvim sastancima ministara jednog i drugog. U pitanju je bila pojava velikog broja izbeglica iz Hrvatske, iz Krajina, koji su se i nama obraćali u Ministarstvu odbrane i posebno mojoj koordinacionoj grupi, i oni su posredovali i mi zajedno, Ministarstvo odbrane i Ministarstvo za veze sa Srbima van Srbije, odnosno pomagali im u snalaženju, zbrinjavanju, smeštaju i tako dalje. Jer ima jedna, izvinjavam se, ima jedna klauzula i u ustavu novom, aktuelnom današnjem Ustavu Srbije gde kaže da Ministarstvo za odnose sa Srbima van Srbije ima zadatak da im pomaže u očuvanju samostalnosti, samosvojnosti, slobode, prava ljudskih i tako dalje i tako dalje. Iz toga proističu ovi kontakti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su kontakti sličnog nivoa održavani između Ministarstva odbrane i službe za emigraciju na čijem je čelu bio Brana Crnčević?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Izvinite, korektnije bi bilo da se to kaže Matica iseljenika, a ne za emigraciju kako ste rekli. Gospodin Brana Crnčević je tada, koliko se sećam, bio predsednik te matice i onda je isto nekakva saradnja u ovom smislu kako smo malopre govorili bila na toj relaciji, Ministarstvo odbrane i Matica iseljenika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste nam nešto o opštoj funkciji ministarstva, a sada možemo da se vratimo na grafikon koji sam prerano stavio na grafoskop. To je tabulator 3. Da li ste vi po imenovanju u oktobru 1991. godine postali načelnik Koordinacione grupe za SAO Krajine u okviru srpskog Ministarstva odbrane?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste tokom tog perioda sve do decembra 1991. godine ostali aktivni oficir JNA?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li bi bilo tipično da se ovo imenovanje na ovakvu funkciju vrši dekretom Predsedništva SFRJ?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Bilo bi tipično kada se određuje general na određenu dužnost, može se smatrati i moj slučaj. Međutim, zašto to nije učinjeno? Po Zakonu o opštenarodnoj odbrani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Predsedništvo postavlja generale, savezni sekretar za narodnu odbranu pukovnike i oficire nižeg ranga, komandanti Teritorijalne odbrane oficire do čina pukovnika za svoje sastave. Međutim, ovde nije reč o tipičnom postavljenju kao nekom stalnom organu, kao delu ministarstva, jer ministarstvo je imalo Upravu za vojna pitanja, Upravu za civilnu zaštitu, ne znam, ne sećam se još nekih odeljenja i tako dalje. Ovo je bilo radno telo, ali *ad hoc*. Dakle, ja sam upućen na rad, ali ne postavljen na trajno, jer mi ističe aktivna služba krajem godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je general Krstić, načelnik Personalne uprave SSNO imao bilo kakve veze sa ovim imenovanjem?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste, gospodine tužioče, ja sam pismeni zahtev podneo polovinom oktobra, nakon svih onih zbivanja u Hrvatskoj i opšteg napada na kasarne i tako dalje, gde je i moj nekadašnji oficir streljan u okruženju u zarobljenoj kasarni u Bjelovaru. I sva ta zbivanja su me podstakla da nema smisla, pošto sam predao dužnost, da sad sedim u mirovini. Od tada sam podneo...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pokušavam da sledim vaš odgovor. Samo trenutak, generale. Mislim da ste potvrdno odgovorili na moje pitanje, moje pitanje je bilo da li je general Krstić imao veze sa vašim imenovanjem, i ako jeste, kakve veze je imao?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakve veze je on imao sa tim?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Imao je u tom smislu što sam ja podneo pismeni zahtev da se odgodi moj ukaz o penzionisanju dok traje rat. Nakon toga general Krstić me je pozvao telefonom i saopštio da ukaz neće da se menja. Posle nekoliko, izvinite, posle nekoliko dana od toga

razgovora ponovo smo kontaktirali telefonom i on mi je saopštio da ima varijanta da idem u komandu JNA u neki korpus ili ne znam gde, ali je ipak promenjena ta odluka, pa sam upućen u Ministarstvo odbrane Srbije. To je najkraće o tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, Krstić je bio taj koji vas je postavio na tu funkciju?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: On je bio načelnik Personalne uprave. Ne može se eksplicite reći da me je on postavio nego mi je samo preneo, na osnovu moga zahteva Štabu Vrhovne komande, da je odlučeno da ja idem u Ministarstvo odbrane Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Republike Srbije?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, Republike Srbije, Ministarstvo odbrane Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koordinaciona grupa na čijem čelu ste vi tada bili, za SAO u okviru ministarstva, da li je ona na neki način posredovala između SSNO, srpskog Ministarstva odbrane, lokalnih Teritorijalnih odbrana i Srpskih autonomnih oblasti Krajina, Zapadna Slavonija i Zapadni Srem?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Upravo tako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko ljudi je radilo u koordinacionoj grupi?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačan podatak ne mogu da dam, negde je postojala i naredba o tome interna, ali u rasponu od sedam do 10 ljudi, oficira, pukovnika pretežno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, svi su oni bili vojna lica?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Svi vojna lica, pripadnici JNA, oficiri ili u penziji ili pred penzijom, već predali dužnost gde su bili pre toga, slično kao i ja, mislim, pozicije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li je vaša kancelarija na početku bila smeštena u glavnoj zgradi srpskog Ministarstva odbrane, a kasnije prebačena u jedan drugi deo Beograda?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tako je, gospodine tužioče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da je postojao plan da se Koordinaciona grupa podeli prema geografskoj podeli srpskih autonomnih oblasti, ali taj plan nikada nije ostvaren. Je li tako?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC NAJS: Imamo jedan mali pasus kojim bi svedok mogao da se pozabavi samo na privatnoj sednici.

SUDIJA MEJ: Da.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ova karta iz tabulatora broj 3, koja se sada nalazi na grafoskopu nacrtana je u više boja i pokazuje šest glavnih ciljeva, odnosno zadataka koordinacione grupe. Možete li da nam objasnite ovu kartu, generale, boju po boju, ali počnite sa najznačajnijim zadacima po vašem mišljenju, ako je postojala takva razlika, ako se takva razlika pravila među zadacima.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Nije se pravila suštinska razlika, ali težište nam je bilo na sledećim zadacima, pokazujem od gore na niže. Realizacija zahteva za popunu oficirskim kadrom Teritorijalne odbrane SAO Krajine, odgovaranje na njihove zahteve.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je plava linija.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da. Vratiću se u objašnjenju samo da nabrojim ovo. Sledeće je zahtev za materijalnom podrškom Krajinama, intendantska, sanitetska, tehnička podrška i tako dalje. Sledeći zahtev je pomoć u konstituisanju jedinica Teritorijalne odbrane, dakle organizovanju njihovom ne za borbena dejstva nego po sistematizaciji šta one treba da imaju i tako dalje. I zadnje, u desnom donjem uglu, priprema štabova SAO Krajina za prihvatanje snaga Ujedinjenih nacija (United Nations) koje su već bile nagoveštene da će doći da prate prekid sukoba u Krajini, odnosno u Hrvatskoj. Vraćam se na prvi zadatak.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ste prevideli isplatu plata i zahteve za novcem, ali vrtićemo se na to.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Izvinjavam se, spontano sam preskočio, vrtićemo se na to. Zadatak broj jedan ili da kažem prvi odozgo je prihvat, odnosno nama su iz štaba TO Krajine tražili da im šaljemo oficire kojih nije bilo dovoljno. Pošto mi nemamo direktno u Ministarstvu odbrane, odnosno u mojoj grupi oficira na raspolaganju, mi smo prosledili zahtev Personalnoj upravi, generalu Krstiću i njegovim starešinama i drugim komandama koje su imale na raspolaganju, da uslovno nazovem, višak kadrova. Čak je...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, plava linija ide od Koordinacione grupe do SSNO i onda pokazuje, zar ne, da li je SSNO obezbedio oficire. Vidimo ovu liniju u gornjem delu grafoskopa i ona vodi ka onim telima koja su tražila, koja su uputila zahteve za oficire.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste. Istovremeno smo i mi obavesteni da je to realizovano. Drugi zadatak je zahtev za logističku podršku, odnosno kako se tada zvalo pozadinsko obezbeđenje. U sistemu komandovanja, prvo to moram da objasnim, oružanim snagama tada je bilo rešeno ovako. Komande vojnih oblasti JNA, komande korpusa i operativnih grupa su bile odgovorne za logističko obezbeđenje jedinica Teritorijalne odbrane koje su direktno u njihovom zahtevu stavljene njima na raspolaganje. Pošto je jedna trećina ukupnog brojnog stanja od 34.000, 35.000 teritorijalaca iz Krajina bila samo u takvoj poziciji, dve trećine su van tog sistema. To su odredi, bataljoni, čete po opštinama i zonama. I za taj deo teritorijalnih jedinica nije potpuno bilo rešeno logističko obezbeđenje, pa su im nedostajale i odeća, i vozila, i sredstva veze, municija, ponešto od naoružanja i tako dalje. Oni su upućivali zahteve iz Krajine nama, mi smo onda stupali u vezu sa logističkim upravama SSNO i komande Prve vojne oblasti i tražili rešenja, odnosno da im se udovolji zahtevu. Katkada bi direktno iz određene pozadinske odnosno logističke uprave SSNO-a njima bilo odgovarano, pružana pomoć, a nekada bi to išlo preko komande Prve vojne oblasti, isto tako odgovarano na zahtev. Moram da naglasim, zahtevi iz SAO Krajina su uglavnom bili nerealni, kako bih rekao enormno veliki, i onda mi pravili selekciju šta je to realno prema brojnom stanju, a šta nije i sugerirali nadležnim logističkim organima da udovolje delu od tih zahteva, a ne sve ono šta su oni tražili. Sledeći zadatak, ako bih...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Generale, prekinuću vas za trenutak, vratićemo se na ovo, ali pre nego što izgubimo iz vida obezbeđivanje oficira, hteo bih da se pozabavimo nekim detaljima, a onda ćemo se vratiti na drugi deo ovog grafikona i na podršku, pozadinsku podršku. Hteo bih da još nešto kažemo o oficirima, to je paragraf 17, časni Sude. Kada ste tražili oficire, da li ste davali preporuke SSNO-u?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Mi smo davali preporuke i tražili od SSNO da nam da listu oficira koji su na raspolaganju da se može udovoljiti zahtevu od Personalne uprave.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je SSNO procenjivao i posle toga donosio svoje odluke?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Personalna uprava je bila nadležna za to, čak su dolazili kod nas, mi išli kod njih, dogovarali se o konkretnim ljudima, jer to su mahom bili oficiri visokih činova u pitanju, pukovnici, potpukovnici i tako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je neki od predsednika SAO nekada učestvovao u donošenju odluka o tome koji se oficiri mogu ili ne mogu postaviti, zavisno od toga gde su rođeni?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine tužioče, znam samo za gospodina Babića Milana, lično je on intervenisao za neke oficire, ali to su bila dva, tri slučaja. Za ministra odbrane Republike Srpske Krajine, nekog potpukovnika koga je on preferirao, mi smo mu sugerirali da on nije podesan za to, taj potpukovnik i nudili su mu, nudili smo mu, čak i načelnik Personalne uprave, pukovnika, drugog čoveka pa i nekog od generala možda. Zašto je...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je na kraju većina tih oficira, da li su to na kraju ipak bili ljudi koji su uglavnom rođeni u Krajini, Zapadnoj Slavoniji ili Zapadnom Sremu?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tokom ta dva meseca dok ste radili u Koordinacionoj grupi, koliko je oficira prema vašim saznanjima poslano na način koji ste opisali?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Nemam dokumenata, ali mislim negde između 20 i 30 oficira da je upućeno i to u štab, ako dozvolite, u

štab Teritorijalne odbrane Krajine i u komande operativnih zona i poneku brigadu Teritorijalne odbrane, ovo niže ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su ti oficiri koji su tamo raspoređivani i dalje bili aktivni oficiri JNA?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, uglavnom aktivni oficiri, samo prekomandovani, premešteni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada pogledajmo, molim vas, tabulator broj 4.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Da, da, to je to.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da se to stavi na grafoskop. Skrećem pažnju Pretresnom veću na gornji desni ugao, Teritorijalna odbrana Srpske autonomne oblasti Krajina, izvinjavam se, ustvari upućeno je Teritorijalnoj odbrani Srpske autonomne oblasti Krajina, a dolazi od načelnika Personalne uprave SSNO-a. Vidimo da je datum 20. septembar, to je negde pred vaše imenovanje. I tu stoji: "Upućuju se u štab Teritorijalne odbrane Srpske autonomne oblasti Krajina" i zatim sledi popis ljudi, počinje sa Dušanom Obrada Kasumom. I pri dnu sledeće stranice, nakon osmog imena, stariji vodnik za vezu, Petar Bjeljac, iza njegovog imena stoji: "Imenovani su dužni da se odmah jave navedenoj komandi jedinice. Imenovani ostaju u navedenoj jedinici po potrebi službe saglasno odredbi člana 271. Zakona o službi u oružanim snagama, nakon čega se odmah vraćaju u jedinicu iz koje su upućeni". I vidimo da je to potpisao Gojko Krstić. Dakle, iako to dolazi neposredno pred vaše imenovanje, da li se to poklapa sa načinom slanja oficira JNA u Krajinu koji ste nam vi opisali?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno. Ako dozvolite, isti sistem rešavanja je bio i tada. Ovde treba uočiti da se oni privremeno upućuju tamo, a njih na konkretnu dužnost postavlja komandant republičkog štaba TO Krajine sem izuzetka ovde pojedinih, komandant zone ili brigade ili ne znam, koji se takođe postavljaju naredbom Personalne uprave. Evo to je tako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vraćamo se na naš grafikon, tabulator 3, moja je greška što nismo završili u potpunosti sa oficirima i pozadinskom podrškom, u rezimeu je to paragraf 19, časni Sude. Možda smo to već čuli, ali ipak želim da vas ponovo pitam da li je u oružanim snagama SFRJ postojao unificirani sistem logistike?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Sistem logističkog obezbeđenja je postavljen da komanda vojne oblasti, to znači otprilike trećina teritorije bivše SFRJ, logistički obezbeđuje celokupan sastav oružanih snaga na svojoj teritoriji, sa tim što se pravi izuzetak, pa niži sastavi Teritorijalne odbrane u opštinama se za deo materijalnih sredstava oslanjaju na takozvane društveno-političke zajednice, odnosno opštine. A vojna sredstva, naoružanje, municija, vojna oprema druge vrste, vozila i tako dalje, to ide preko logističkih baza komandi vojne oblasti, komandi vojnih oblasti na čijem su terenu. Ako pak za nešto od toga nema dovoljno, onda se obraćaju SSNO, pa se iz ratnih rezervi dodeljuju određena sredstva. To je u globalu sistem kako je funkcionisao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači smeđe oznake na ovom dijagramu pokazuju zahteve za pomoć koji su dolazili iz Krajine i koji su išli SSNO ili Prvoj vojnoj oblasti, a onda su vozila, municija, odeća i ostalo bili dostavljeni direktno telima koja su to tražila?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Jer Ministarstvo odbrane Srbije sem ličnog naoružanja nema ništa drugo, i jedinicu veza pri ministarstvu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ste maločas spomenuli i neke ekstravagantne zahteve raznih vrsta. Možete li da nam date jedan takav primer?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Pa na primer, evo, dolazio je predsednik ondašnje SAO Istočna Slavonija, Baranja, Zapadni Srem gospodin Goran Hadžić i uručio mi jedan papir na kojem je bilo, koliko se sećam, 30.000 ili 40.000 granata za top P-176 mm.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad je on došao da se vidi sa vama tom prilikom, sa kim je bio? Ko je još bio sa njim?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: On je došao kod ministra, ali usput sam ja sa njim oko tog zahteva, ovaj, rešavao, a pratio ga je gospodin Ražnatović Željko zvani Arkan kao pratilac ili ne znam u kojoj funkciji je došao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako je tom prilikom Arkan bio obučen?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Ja bih rekao u nekom tenkovskom kombinezonu, sivkaste kaki boje, tako nešto, sa jednim girtlama ovde, kaiščićem, bez epoleta, a ovde je imao oznaku čina pukovnika, bedž onaj na grudima, beretu ili tako nešto.

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo da skrenem pažnju na nepreciznost prevođa. Gospodin Đorđević je rekao da u Ministarstvu odbrane osim ličnog naoružanja, oni nisu imali ništa. Rekao je "ličnog naoružanja", misli se na lično naoružanje pripadnika Ministarstva odbrane. U prevodu je izbačena reč lično, pa se kaže "osim naoružanja nisu imali ništa", što suštinski menja objašnjenje koje je svedok dao.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ: Ako mogu da ponovim samo taj deo.

SUDIJA MEJ: Da.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ: Gospodine Mej, časni Sude, Ministarstvo odbrane, ovo šta je već gospodin Milošević rekao, ima to svaki oficir, svoj pištolj ili automatsku pušku, već prema rasporedu. I Ministarstvo odbrane ima svoju jedinicu veze rukovođenja, ne komandovanja nego rukovođenja. Ta jedinica je van grada imala svoje skladište sa vozilima, sa radio stanicama i tako dalje, i ona se aktivirala samo u ratu ili kad se naredi. To je ljudstvo imalo takođe puške, automatske puške, obične puške, pištolje, a jedinica veze je bila namenjena da obezbeđuje Predsedništvo Srbije, Vladu Srbije, veze rukovođenja u ratu, u slučaju bombardovanja lokacija gde se inače u miru nalaze predsednik, vlada, skupština i tako dalje. To je vezano za naoružanje, kad kažem ministarstvo nije imalo ništa sem to, upravo evo sad malo šire objašnjenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno poslednje pitanje o ovoj temi. Kada je Arkan bio u Ministarstvu odbrane, da li je njemu obično bilo dozvoljeno da naoružan hoda zgradom?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Svi smo mi pri ulasku u zgradu dok smo bili u ministarstvu, moja koordinaciona grupa, morali da ostavljamo pištolje na prijavnici, i ja kao general. Ali za gospodina Ražnatovića stvarno se ne sećam, jednostavno to mi nije bio predmet zapažanja, ne sećam se, eto, da li je. Moguće je da je i došao sa pištoljem, ali nisam siguran jer, misleći na praksu da se ostavlja dole na prijavnici, pretpostavljam da je i on ostavljao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ti ljudi koji su bili dobro poznati u ministarstvu, a možda je i on bio jedan od njih, kakva je bila praksa među njima u vezi nošenja oružja u zgradi?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: U zgradi niko nije nosio oružje, ni oni koji su tu na radu, članovi ministarstva, ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada...

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Pardon, jesmo završili ovu šemu još oko finansiranja?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imate pravo, nismo. Ali zanimaju me neki konkretni detalji koji se tiču logistike, pa vas molim da pogledate dokazni predmet 352, tabulator 76, to je jedan primer logističkog obezbeđenja. To je dokument koji je Pretresno veće već videlo. Potrebno je da pogledamo samo naslovnu stranu i popis. To je dokument koji dolazi iz Srpske autonomne oblasti Krajine, datiran je 18. septembra 1991. godine. U njemu se traži municija od Republike Srbije na osnovu telegrama od 12. septembra, dostavlja se spisak potreba SAO Krajine, tu se spominje Teritorijalna odbrana Knina i nakon toga je jedan veliki, veliki spisak stvari koje im trebaju. Da li se to uklapa u mehanizam snabdevanja koji ste nam opisali? Možete da odgovorite samo sa da ili ne.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Uklapa se, ali ovo, ovaj dokument koji sad vidimo on potvrđuje upravo ono šta sam rekao, enormne zahteve. Evo par primera.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vrlo kratko, molim vas, zato što želim da idem dalje.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Pod rednim brojem 8, metaka 7,9 mm sa teškim zrnom za pušku, to je obična stara puška, ona u svom borbenom kompletu ima 50 metaka, a ovde se traži 631.000. Ko to podeli, videće da se radi o desetinama hiljada naoružanih samo puškom, šta uopšte nije ni blizu, ne znam koji su im povodi bili da tolike stvari traže, tolike količine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 5, to je dokument od 11. decembra. Dolazi iz Ministarstva odbrane, to je znači unutar vašeg perioda. Dolazi iz Ministarstva odbrane Republike Srbije, a upućen je štabu SAO Krajine i u njemu stoji: "Štab Teritorijalne odbrane za Liku obratio nam se sa molbom da mu se obezbede određena sredstva. Da bismo im traženo obezbedili, potrebno je da zahtev ide preko vas i treba uporno da se nastoji da se ovaj stav i dalje sprovodi". Pismo dolazi od pomoćnika ministra odbrane za vojna pitanja general-majora Kuzmanovića. Možete li da nam još nešto kažete o tome, osim ovoga šta se vidi iz samog dokumenta?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Mogu da kažem ovo. Logično bi bilo da sada načelnik štaba ili komandant Teritorijalne odbrane Krajine, u duhu ovoga akta koje stiže kao upozorenje iz Ministarstva odbrane, svojim potčinjenima razradi konkretne obaveze da primenjuju ovaj zahtev koji dolazi iz Ministarstva. To je upravo onaj problem o kome, mislim, treba reći. Previše je bilo tih lokalnih zahteva iz opština, iz zona, iz pojedinim krajeva Krajine, i mi smo onda preko Ministarstva urgirali da se skrene pažnja, jer to je jednostavno bilo nemoguće prikupiti sve to.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. U redu. Sud vidi da uz ovo ide jedna rukom pisana beleška, u to ne moramo detaljno da ulazimo, a ostale stvari nalaze se u sažetku. Dakle, u redu je, ne morate ništa drugo da kažete.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Načelnik štaba prosleđuje dalje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, to je ono šta ste nam već rekli. Hvala. Idemo sada na tabulator 6. Iako je ovo jedan dokumenat, pogledaćemo samo ove prve dve strane, to i dalje ostaje isti dokumenat u obliku u kojem smo ga i dobili. To je dokument od 16. decembra, spada u vaš vremenski period, dok ste vi bili na vašem položaju. Ide iz štaba Teritorijalne odbrane SAO Krajine i upućen je Ministarstvu odbrane Republike Srbije, to je zahtev za popunu prištabskih jedinica, odnosno zahtev za snabdevanje jedinica za podršku štabu. Pominju se puške, pištolji i tako dalje, vidimo da ga je potpisao pomoćnik komandanta za pozadinu Miloš Pupavac. Znači to pokazuje isti sistem, zarne?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Isti, isti, isti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 7. Časni Sude, ovde u prevodu postoji jedna greška. Ako pogledamo poslednji red pre potpisnika, u prevodu stoji: "Štab Teritorijalne odbrane za saveznu autonomnu oblast", a treba da stoji: "Za Srpsku autonomnu oblast". Dakle, generale, ovo je dokument koji je pomoćnik za logistiku uputio Saveznom sekretarijatu i u njemu stoji: "Zbog preopterećenosti u Banja Luci i problema u vezi sa tim, preduzmite mere da se na 530. pozadinsku bazu Bosanski Petrovac oslone iz pozadinskog obezbeđenja" i tako dalje. Pominju se Prva i Treća operativna grupa i štab Teritorijalne odbrane Srpske autonomne oblasti Krajine. Dakle, molim vaš komentar na ovaj dokument koji izgleda da naređuje 530. pozadinskoj bazi da pruži pozadinsko obezbeđenje Teritorijalnoj odbrani Krajine.

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Je li treba neki komentar?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa verovatno samo ovo. Da li ovaj dokument otkriva da su se odluke o pozadinskom obezbeđenju donosile na visokom, ako ne i na najvišem nivou unutar SSNO?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine tužioče, to potvrđuje onu, ono kratko objašnjenje koje sam dao o sistemu logistike, osloncem na komande vojne oblasti, komande korpusa i operativnih grupa u principu, ali pošto ima odstupanja za niže sastave na prostoru, onda se oni oslanjaju na opštine, na druge bliže, da kažem, jedinice JNA i tako dalje. Ovo je uglavnom u duhu toga kako je bilo regulisano.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Tabulator 8, datum je 23. decembar. To je odgovor na prethodni dokument pod brojem 683165 koji ide pomoćniku saveznog sekretara zaduženom za pozadinu i kaže se: "Vaš telegram, strogo poverljivo", od 20. decembra. "Izmjena šeme koju ste preporučili zbog preopterećenosti 993. pozadinske baze Banja Luka delom ne može da se sprovede", i onda se predlaže njena alternativa, daje se dopunski predlog, dodatni zahtev. Dakle, oni predlažu nešto drugo. Znači, oni prihvataju da su dobili zadatak da nešto urade, ali to nisu mogli da ispune u potpunosti. Je li to tačno?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Tačno je tako. Ovo, "logistika Pete vojne oblasti daje dodatni zahtev", odgovara potpuno, ali zahteva od pomoćnika saveznog sekretara za logistiku, za pozadinu, kaže da ne mogu sve da ispune kako je postavljeno u onom prethodnom dokumentu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dokazni predmet 352, tabulator 4, 1. novembar 1991. godine, upućeno iz Ministarstva odbrane Republike Srbije sekretaru Vlade Republike Srbije Budimiru Jovkoviću: "Molim vas da u dnevni red današnje sednice Vlade Republike Srbije uvrstite u tačku dnevnog reda informaciju o pružanju pomoći srpskim oblastima u Hrvatskoj. Ova tačka dnevnog reda ne treba da se razmatra na javnoj sednici vlade, sobzirom na njen značaj i stepen poverljivosti". Predlagač ovog zahteva je Ministarstvo odbrane Republike Srbije, u potpisu pomoćnik ministra Branislav Kuzmanović. Da li se sećate ovog konkretnog koraka?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: Ne, sem one inicijative koju smo mi pokrenuli za finansiranje. Možda je to u sklopu ovoga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno dokazni predmet 342, tabulator 5. To je poslednji veći dokument koji ćemo uvrstiti kroz ovog svedoka.

Moguće je da će posle toga da ih bude još nekoliko. Ovo je dokument od 1. novembra, upućen je Vladi Republike Srbije, to je izveštaj o pružanju pomoći srpskim oblastima u Hrvatskoj. I tu se u prvom paragrafu opisuje na koji način se pruža pomoć Srbima u Hrvatskoj, ali se kaže da još uvek postoji hitna potreba, tu su i brojne molbe i zahtevi da se pomoć pruži u materijalnim sredstvima i opremi. Zatim u sledećem paragrafu stoji: "Uzimajući u obzir visok prioritet koji je više puta ispitivan i sveden na najneophodnije potrebe Srba u Hrvatskoj, smatramo da do kraja 1991. godine Republika Srbija treba da pruži materijalnu pomoć u iznosu od 80.256.700 dinara" i tako dalje. Navode se još neke brojke, sredstva veze, zatim se pominje još jedna brojka, vrlo velika cifra za opremu za civilnu zaštitu kao i oružje i vojna oprema. I zatim na drugoj strani: "Finansijska pomoć koja treba da se obezbedi za novembar i decembar mesec 1991. godine iznose 1.205.200.000 dinara", to je pri kraju paragrafa. To je, znači, proračun za ljudstvo od oko 50.000 ljudi u sastavu Teritorijalne odbrane SAO Krajine, SAO Zapadne Slavonije i SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. I zatim niže dole piše: "Sobzirom da ne postoji pravni osnov, odnosno da obezbeđenje navedenih potreba nije normativno uređeno, predlažemo da ova pitanja zakonski regulišu adekvatnom odlukom, posebno zbog činjenice da se radi o velikim potrebama za koje se očekuje da će i dalje rasti" i tako dalje. Generale, imate li neki konkretan komentar ili ovaj dokument dovoljno govori sam za sebe?

SVEDOK ĐORĐEVIĆ – ODGOVOR: U ovu cifru koju ste vi spomenuli spadaju i Civilna zaštita koja je van oružanih snaga u Krajini. Mogu da kažem ovo, mi smo u koordinacionoj grupi u kontaktu sa štabom Teritorijalne odbrane Krajine na njihov zahtev tražili da nam dostave brojno stanje ljudi, oficira, podoficira, vojnika. Oni su dostavili to nama i onda je finansijski organ iz Ministarstva odbrane, prema nekakvom kriterijumu koji je važio i u oružanim snagama, napravio predračun potrebnih finansijskih sredstava za lične dohotke, za onu jednokratnu isplatu šta sam rekao. A za sve ovo, mislim, dokument nisam tada video, ali sasvim odgovara, u smislu tih napora koje je onda Srbija činila. E sad, ima još jedna stvar. Ovde se spominje u aktu "sobzirom da ne postoji pravni osnov", ja bih bio slobodan da dam svoje tumačenje, ako to mogu. Zakonom o opštenarodnoj odbrani SFRJ je predviđeno da onaj ko daje zadatke nekom organu iz oružanih snaga ili inače, a ti zadaci prevazilaze mogućnosti finansiranja iz sopstvenih planskih sredstava, onda je taj koji daje zadatke dužan i finansijska sredstva da obezbedi, čitaj SSNO, u ovom slučaju verovatno uz dogovor sa Republikom i sama Srbija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajmo sada dodatak broj 5, možda to možemo da stavimo i na grafoskop. To je tabela koja prikazuje osoblje Teritorijalne odbrane u Krajini, Slavoniji, Baranji i Zapadnom Sremu ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, ovo mora da bude poslednji dokument za danas.

TUŽILAC NAJS: Da, razumem. Evo, čim ga pokažemo, Sud može da ga vidi i kasnije, on će i kasnije biti na raspolaganju. Časni Sude, na žalost, napredovali smo sporije nego što sam se nadao, ali ćemo zato biti brzi sutra ujutro.

SUDIJA MEJ: U redu, sada ćemo da prekinemo sednicu. Generale, mi sada prekidamo sednicu do sutra ujutru. Molim vas da budete sutra ovde opet u 9.00, kako biste nastavili sa svojim svedočenjem. Takođe, vas molim da imate na umu da tokom ovog prekida u vašem svedočenju i eventualnih sledećih prekida ne smete ni sa kim da razgovarate o vašem svedočenju sve dok se ono ne privede kraju. To se odnosi i na pripadnike tima Tužilaštva. Sednica se nastavlja sutra ujutro.

Fond za humanitarno pravo